

ΙΩ. ΣΠΑΘΑΡΗ

Η ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΘΡΑΚΗ
ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΤΟΥΡΚΟΝ ΠΕΡΙΗΓΗΤΗΝ τὸ 1668
ΤΟΥ ΧVII ΑΙΩΝΟΣ ΕΒΛΙΓΙΑ ΤΣΕΛΕΠΗΝ

ΑΝΑΤΥΠΩΣΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ Ζ' ΤΟΜΟΥ ΤΩΝ ΘΡΑΚΙΚΩΝ.

ΤΥΠΟΙΣ: Ι. Α. ΑΛΕΥΡΟΠΟΥΛΟΥ & ΣΙΑΣ

ΟΔΟΣ ΑΓΗΣΙΛΑΟΥ 23-23Α

ΑΘΗΝΑΙ

ΙΩ. ΣΠΑΘΑΡΗ

Η ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΘΡΑΚΗ
ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΤΟΥΡΚΟΝ ΠΕΡΙΗΓΗΤΗΝ
ΤΟΥ ΧVΙΙ ΑΙΩΝΟΣ ΕΒΛΙΓΙΑ ΤΣΕΛΕΠΗΝ

ΑΝΑΤΥΠΩΣΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ Ζ' ΤΟΜΟΥ ΤΩΝ «ΘΡΑΚΙΚΩΝ»

ΤΥΠΟΙΣ: Ι. Α. ΑΛΕΥΡΟΠΟΥΛΟΥ & ΣΙΑΣ

ΟΔΟΣ ΑΓΗΣΙΛΑΟΥ 23-23Α

ΑΘΗΝΑΙ

Η ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΘΡΑΚΗ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΤΟΥΡΚΟΝ ΠΕΡΙΗΓΗΤΗΝ
ΤΟΥ ΧVΙΙ ΑΙΩΝΟΣ ΕΒΛΙΓΙΑ ΤΣΕΛΕΠΗΝ ¹⁾

Κατά μετάφρασιν ΙΩ. ΣΠΑΘΑΡΗ

Τὸ ταξείδιόν μας μετὰ τοῦ Μελέκ Ἀχμέτ Πασᾶ, ἀπολυ-
θέντος τῆς Μεγάλης Βεζυρείας, εἰς τὴν ἐπαρχίαν Ὁζοῦ (Ozü—
Oksakoff) ² καὶ πρὸ τούτου εἰς τὴν Ρούμελην.

Προσενηθέντες πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἐκκινήσαντες ἐν πρώτοις ἐκ τῆς
ἐν Κων/πόλει τοποθεσίας, ἣτις καλεῖται «Τοπτσουλάρ» (στρατιῶται τοῦ
Πυρροβολικοῦ) πρὸς νότον, διήλθομεν τὰ χωρία «Δαοὺτ Πασᾶ Παχατσεσί»,
«Τασλήκ» (τόπος πετρώδης) καὶ ἄλλα καλῶς καλλιεργημένα χωρία καὶ
ἐφθάσαμεν εἰς τὴν κωμόπολιν: «Τσεκμεδζέϊ-σαγήρ» (= Κιοντσούκ Τσεκ-
μετζέ, μικρὸν Ζεῦγμα), ἣτις εἶναι ἔδρα τοποτηρητοῦ ἱεροδικαστοῦ ὑπὸ
τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Μολλά τοῦ Ἐγιούπ.

Τὸ φρούριον αὐτῆς κείμενον ἐπὶ τῆς παραλίας εἶναι πολὺ ἡρειπωμέ-
νον, ἡ δὲ πόλις εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς θαλάσσης κατὰ τὸ
ἡμισυ ἐπὶ λείου ἐδάφους, κατὰ δὲ τὸ ἄλλο ἡμισυ ἐπὶ κλιτύος ὄρους, ἔχει
δ' ἐν ὅλῳ ἑξακοσίας οἰκίας μὲ ἀμπέλους καὶ κήπους καὶ μὲ ἀφθονον ὑγαι-

1) Μετάφρασις τῶν σελ. 289—304 τοῦ Γ'. τ. τοῦ Σεγιαχετναμέ Ἐβλιγιά
Τσελεπῆ. Ὀλίγα τινὰ περὶ τοῦ Σεγιαχετναμέ καὶ τοῦ συγγραφέως αὐτοῦ, μετὰ με-
ταφράσεως τῶν περὶ τῆς Δυτικῆς Θράκης πληροφοριῶν αὐτοῦ δρᾶ ἐν ττ. IV (σελ.
113—128) καὶ V (σελ. 217....) «τῶν Θρακικῶν».

2) Λόγῳ οἰκονομίας χρόνου καὶ ἐλλείψει καταλλήλων πηγῶν καὶ βοηθημά-
των, εἰδικῶν διὰ τοὺς κλάδους τῶν ἀσιανολογικῶν ἐπιστημῶν δὲν συνοδεύονται
τὴν φορὰν ταύτην, αἱ περαιτέρω μεταφράσεις μὲ ἱστορικο-γεωγραφικὰς, γλωσσι-
κάς, χρονολογικάς, κριτικάς κ.λ. σημειώσεις. Ὁ Ἐβλιγιά Τσελεπῆς, ὡς γνωστόν,
περιέγραψε πλείστον ὅσα μέρη τῆς Ἑλλάδος: Θράκης, Μακεδονίαν, Θεσσαλίαν,
Στερεάν Ἑλλάδα (ἰδίᾳ τὰς Ἀθήνας), Πελοπόννησον (μηδὲ τοῦ Μυστρά ἐξαιρου-
μένου), τὰς νήσους κτλ. εἰς 600 περίπου σελίδας τοῦ VIII τ. Αἱ πληροφορίες αὗται
εἶναι λίαν περίεργοι καὶ πολύτιμοι διὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἱστορίαν. Εὐχῆς ἔργον θὰ
ἦτο, ὅπως ἡ Ἀκαδημία, τὰ Πανεπιστήμιά μας καὶ αἱ Ἀρχαιολογικαὶ καὶ λοιπαὶ
ἐπιστημονικαὶ ἐταιρίαι χρησιμοποιήσωσι ταύτας δεόντως μετὰ τὴν κριτικὴν ἐπεξερ-
γασίαν τῶν. Θεωρῶ καθήκόν μου νὰ ἐπιστήσω ἰδιαιτέρως τὴν προσοχὴν τῶν ἐ-
παίδοντων ἐπὶ τοῦ Σεγιαχετναμέ.

Ὁτ' ἐβλ. γὰρ Τσελεπῆ πρὸς ἐπεμνήσθη τὴν Θράκην
Μανδουτίν | Ἰ. Β. Βλάχος πρὸς Κρήνην καὶ
ταύτην παρὰ τὰς ἐλπίδας τοῦ 1668

Μικρὸν
Μονόκονδον
Ἰ. Β. Βλάχος
Βυζαντινῶν
ἐπιστολῶν
τ. 17. 1940. 344(3)

νὸν ὕδωρ. Πᾶσαι αἱ οἰκίαι αὐτῆς εἶναι κεραμοσκεπεῖς. Τεμένη (μυχράμ-
πια) ἔχει ἐν ὄλῳ δεκαεπτὰ, ἐξ ὧν τὸ ἐπὶ τοῦ λόφου τέμενος: «Τεκὲ-Δζαμί»
εἶναι μολυβδοσκεπεῖς καὶ μὲ ἓνα μιναρὲν.

Ὁ μεδρεσὲς τοῦ τεμένους ἀνήκει εἰς τὸν Ἀπτουσσελιάμ Βέην. Τὸ ἐν
τῇ ἀγορᾷ τέμενος «Τσαρσὴ Δζαμί» ἔχει μεγάλην ἐνορίαν. Εἶναι δὲ
τοῦτο μικρὸν θολωτὸν δζαμίον μὲ ἓνα μολυβδοσκεπη μιναρὲν.

Ἡ κωμόπολις ἔχει ἐν λουτρὸν, ἐπτὰ λιθόκτιστα χάνια, ἐν νηπιαγω-
γεῖον καὶ τριακόσια καταστήματα.

Ἐπειδὴ ἡ μεγάλη Σουλτανικὴ ἀγορὰ αὐτῆς κεῖται ἐπὶ τῆς λεωφόρου,
αἱ δημόσιαι ὁδοὶ πᾶσαι εἶναι ἐστρωμέναι μὲ λίθους λευκοῦς.

Ἡ περιγραφὴ τῆς λίμνης τοῦ Μικροῦ Τσεκμεδζέ.

Αὕτη εἶναι μία μικρὰ λίμνη, συναφὴς πρὸς τὴν ἀκτὴν τοῦ Μαρμαρᾶ
(Προποντίδος). Ἡ περιφέρεια αὐτῆς εἶναι ἐπτὰ μίλια, τὸ ὕδωρ της ὅμως
δὲν εἶναι τόσο ἀλμυρὸν.

Κατὰ τοὺς παλαιοὺς χρόνους, ὅτε ὁ Γιάνκο υἱὸς τοῦ Μαδιάν ἐπεχεί-
ρησε νὰ κτίσῃ τὸ φρούριον τῆς Κων/πόλεως ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, ὁ γνωστὸς
ἐν τῇ ἱστορίᾳ βασιλεὺς Γιενουάν, ὅστις ἦτο ἀπαράμιλλος εἰς τὴν γεωμε-
τρικὴν ἐπιστήμην, κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἀνέλαβε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ
διοχετεύσῃ ἐντὸς τῆς Κων/πόλεως τὸν ὅυν τοῦ ποταμοῦ Δουνάβεως (πα-
ράδοσις), διήνοιξε τάφρους καὶ διώρυγας μὲ (τὴν συνδρομὴν) πεντακοσίων
χιλιάδων ἐργατῶν, ἀπὸ τῶν σημείων τοῦ ὅου αὐτοῦ, τῶν καλουμένων:
«Δεμιρ-Καποῦ» (Σιδηρὰ Πύλη) καὶ «Ταχταλή» (σανιδωτὸς), μετὰ δ' ἐπτὰ
ἔτη συνεχοῦς ἐργασίας κατῴρθησε νὰ φέρῃ τοὺς ὀχετοὺς τοῦ ποταμοῦ
μέχρι τοῦ Ἀζαδλή (Ἐλεύθερα) παρὰ τὴν Κων/πολιν. Προσελθὼν τότε ὁ
ἀδελφὸς αὐτοῦ Γιάνκο εἶπε: «Ἴδου ἐνταῦθα ἐτοποθέτησαν τὸν Δούναβιν
(αὐτούσιον). Ἴδου πῶς τὸν ἔφερον ἐνταῦθα, ὁμιονικήσαντες αὐτὸν ὥσει
σύροντες μίαν γυναῖκα ἀπὸ τὴν κόμην της».

Μόλις, ὅμως, ὁ βασιλεὺς ἐπρόφθασε νὰ προφέρῃ τὴν ὡς ἄνω φρά-
σιν, ὁ Δούναβις, ἐνῶ εἶχεν ἤδη εἰσέλθει εἰς τὴν Κων/πολιν καὶ διαρρέων
διὰ μέσου τοῦ Γιενι-Μπαχτσέ εἶχεν ἐκβάλλει καὶ εἰς τὴν θάλασσαν πλη-
σίον εἰς τὴν Λάνγκα-Καποῦ (Βλάχα;) ἔγινεν αἰφνιδίως ἄφαντος (ὁ ὅους
αὐτοῦ) ἀπὸ τοῦ σημείου τοῦ χωρίου Ἀζαδλή, μόνον δ' ἐν μέρος αὐτοῦ
(τοῦ ποταμοῦ) ἀνεφάνη εἰς τοὺς παραδουναβείους μύλους πλησίον τῶν
Σαράντα Ἐκκλησιῶν, τοῦ Χισάρ, τοῦ Πουνάρ-Χισάρ καὶ τοῦ Πραβαδῆ,
ἕτερον δὲ μέρος αὐτοῦ ἀνεφάνη εἰς τὰς κωμοπόλεις ταύτας τοῦ Μικροῦ

καὶ Μεγάλου Τσεκμεδζέ. Διὰ τοῦτο καὶ νῦν εἶναι ἐμφανεῖς οἱ ὀχετοὶ
(ὀπαι) τοῦ Δουνάβεως ἐνταῦθα.

Εἰς τὴν λίμνην ταύτην ἀλιεύονται τὰ εἰδικῶς εἰς τὸν Δούναβιν
ἀνήκοντα εἶδη ἰχθύων: ἀντακαῖος, μύραινα καὶ ἐν ἑτερον εἶδος (φωσφο-
ρίζοντος καὶ θορυβοῦντος) ἰχθύος.

Ὅτε, ἡμέραν τινὰ ἐκαθήμεθα εἰς τὴν παράλιον ἑπαυλιν τοῦ ἐκ
Τὸπ-Καποῦ Μαχμουτ Ἀγὰ πλησίον τῆς ὄχθης τῆς λίμνης Τσεκμεδζέ,
οἱ ἀλιεῖς συνέλαβον ἓνα μικρὸν ἀντακαῖον καὶ ἔστειλαν αὐτὸν δῶρον εἰς
τὸν Σουλτάνον Ἰμπραχίμ Χάν. Ἀῖνον ἡμῖν, ἐκ τούτου, κατέστη, ὅτι εἰς
τὴν λίμνην ταύτην ὑπάρχει ῥοὴ ἐκ τοῦ ποταμοῦ Δουνάβεως.

Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον καὶ τὸ ὕδωρ τῆς λίμνης δὲν εἶναι πολὺ
πικρὸν.*)

Ἡ ἀπόστασις μεταξὺ τῆς λίμνης καὶ τῆς θαλάσσης εἶναι (τόση
ὅσην φθάσει) μία βολὴ τόξου (βέλος). Ἐν καιρῷ χειμῶνος πολλοὶ χεῖμαρ-
ροι εἰσρέουν εἰς τὴν λίμνην ταύτην καὶ διὰ τοῦτο ἡ λίμνη ἀδιαλείπτως
ἐκβάλλει εἰς τὴν θάλασσαν, ἔχουσα εἰς τὸ σημεῖον τῆς ἐκβολῆς καὶ μίαν
μεγάλην γέφυραν, τὰ θεμέλια τῆς ὁποίας ἐτέθησαν, συμφώνως πρὸς τὸ
διάταγμα τοῦ Σουλτάνου Σουλεϊμάν Χάν, ἀλλ' ἡ πλήρης ἀποπεράτωσις
αὐτῆς ἐπετεύχθη ἐπὶ τοῦ Σουλτάνου Σελὶμ Χάν τοῦ Β'.

Ἐπειδὴ ἡ γέφυρα αὕτη κεῖται ἐπὶ τῆς δημοσίας ὁδοῦ, δι' ἧς διέρ-
χονται οἱ ἐκ Κων/πόλεως εἰς τὰς χώρας τῆς Ρούμελης ἀναχωροῦντες ἐπι-
σημοὶ τε καὶ λαός, αὕτη ἀποτελεῖ ἐν τῶν μεγίστων φιλανθρωπικῶν ἰδρυ-
μάτων (τοῦ τόπου).

Πέριξ τῆς λίμνης ὑπάρχουσιν ἐπαύλεις, ἀμπελῶνες καὶ ἀγροκήπια,
καλλιεργούμενα καὶ ἀκμάζοντα. Ἡ δὲ λίμνη παράγει λίαν εὐγευστα φιδό-
ψαρα, πλάτακα, κορακίνον καὶ πολλὰ ἄλλα εἶδη ἰχθύων.

Ἀναχωρήσαντες ἀπὸ τὴν κωμόπολιν ταύτην πρὸς νότον διήλθομεν
τὴν ἐπὶ τῆς λίμνης γέφυραν καὶ ἐφθάσαμεν εἰς τὴν κωμόπολιν: «Τσεκ-
μεδζέι Κεμπιρ» (Μπογιούκ Τσεκμεδζέ—Μέγα Ζεῦγμα).

Ἀξιοσημεῖωτα πλεονεκτήματα τοῦ Μπογιούκ Τζεκμετζέ

Καὶ τοῦτο εἶναι μία ἐκ τῶν ἀνηκουσῶν εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ

*) Παράδοσις μέχρι τῶν ἡμερῶν μας ὑπῆρχεν ὅτι ἡ εἰς τὸ παρὰ τὸν Ἀγ. Στέ-
φανον τσιφλικιον τοῦ στέμματος Ἀληβένκιοι ὑπάρχουσα δεξαμενὴ ἦτο πλήρης
νεροῦ προερχομένου ἐκ τοῦ Δουνάβεως· εἰς δὲ τὸ τσιφλικιον Γιαρὶμ μπουργου
παρὰ τὸν ἐπὶ τῆς σιδηρ. γραμμῆς Κων/πόλεως—Ἀδριανουπόλεως σταθμὸν Σπάρ-
τα κουλὲ) ὑπῆρχε κρήνη ὀνομαζομένη Τούνα σουγιού (= ὕδωρ Δουνάβεως).

Μολλὰ τοῦ Ἐγιοῦπ κομπολόων, κειμένη ἐπὶ τῆς παραλίας καὶ ἔχουσα χιλίας στερεάς, ὥραιας, κεραμοσκεπεῖς, μονωρόφους καὶ διωρόφους οἰκίας μετ' ἀμπελοκηπίων καὶ δαφνίων πηγῶν εὐγεύστου ὕδατος.

Ἀνήκουσα αὕτη εἰς τὸ Ἐβράφιον ἔχει ἀρχαιστυνόμον καὶ λοιπὰ ὄργανα τῆς τάξεως καὶ ἀσφαλείας. Κειμένη δὲ οὐ μακρὰν τῆς πρωτευούσης δὲν ἀποτελεῖ ἔδραν τοποτηρητοῦ διοικητοῦ καὶ ἀρχηγοῦ Γενιτσάρων. Ἐχει ἐν ἡρειπωμένον φρούριον ἐπὶ τῆς ἀκτῆς. Μεταξὺ τῶν πολλῶν τεμενῶν αὐτῆς ἰδίᾳ ἔξέχει τὸ τοῦ Μεχμέτ Πασᾶ (Μεχμέτ Πασᾶ Μεσδζιτή), ὅπερ εἶναι ἔργον τοῦ ἀρχιτέκτονος Σηνάν Ἀγᾶ. Ἐχει εἰσέτι ἔνδεκα μεγάλα καὶ μικρὰ μολυβδοσκεπῇ χάνια καὶ διάφορα φιλανθρωπικὰ καθιδρύματα, μεδρεσέν, νηπιαγωγεῖον καὶ ἀγοράν.

Ἡ κοήνη, ἣτις εὐρίσκεται παραπλεύρως τοῦ ὑψηλοῦ πλατάνου ἐπὶ τῆς μεγάλης πλατείας ἔμπροσθεν τῶν χανίων φέρει τὸ ἐξῆς χρονόγραμμα:

«Πάλιν ἔρρευσεν διὰ τὸν κόσμον τὸ ὕδωρ τοῦ Καβσέρ»

Ὁ μεδρεσές «Ἀπδουσελιᾶμ Μεδρεσεσῇ» εἶναι εὐμέγεθες κτίριον, στερεόν, μολυβδοσκεπές, καὶ ἀκμάζει ἔχων (διασήμους) καθηγητὰς καὶ (πολλοὺς) σπουδαστάς.

Ἡ κομόπολις ἔχει πτωχοτροφεῖον, ὅπου δαφνιῶς χορηγοῦνται φαγητὰ εἰς τοὺς ἀφικνουμένους καὶ ἀναχωροῦντας ταξειδιώτας.

Ἐχει ἐπίσης λουτρόν, νηπιαγωγεῖα καὶ ἀρκετὰ στερεὰ καὶ πλουσίως κεκοσμημένα καταστήματα.

Τὸ μέγα καραβανσεράιον (ξενῶν) αὐτῆς, κείμενον πλησίον τοῦ δικαστηρίου εἶναι οἰκοδόμημα κολοσσιαῖον, δυνάμενον νὰ στεγάσῃ χιλίους ἄνθρωπους.

Τὸ κλίμα τῆς Μπογιούκ Τσεκμετζέ εἶναι πολὺ γλυκύ. Ἡ περιγραφή τῆς λίμνης αὐτῆς ἐγένετο εἰς τὸν Α' τόμον τοῦ Σεγλαχετνᾶμε (σελ. 486) ἐν τῷ περὶ ἐξοχῶν κεφαλαίῳ.

(Ὡς ἐξῆς μεταφέρω ἐνταῦθα τὴν ἐν λόγῳ περιγραφὴν τοῦ Α' τόμου ἐν μεταφράσει:)

Αἱ ἐξοχαὶ τῶν λιμνῶν Τσεκμετζέ.

Ἀμέριμοι φίλοι καὶ ζεύγη ἐρωτικά ἐπὶ ἀκατίων ἔρχονται εἰς τὰς λίμνας τοῦ Τσεκμετζέ τούτου (πρὸς διασκέδασιν), ἀλιεύουσιν ἰχθυῖς: (πλάτακα) (ψήσας κοιν. πησιά) καὶ τηγανίζοντες αὐτοὺς, τρυφεροὺς καὶ νωποὺς ἐντὸς βουτύρου νωποῦ, γεύονται τούτων (μετ' ἀπολαύσεως ποθητῆς).

Οὐδὲν ὑπάρχει ἐφάμιλλον καὶ παρόμοιον μὲ τὸν πλάτακα εἰς ὅλην

τὴν οἰκουμένην («εἰς τὸ τέταρτον τὸ κατωκείμενον» τῆς ὑδρογείου σφαίρας). Πλατύς, ἐπίπεδος, στρογγύλος, λευκὸς καὶ μικρὸς ὁ πλάταξ, βάρους μιᾶς ὀκτῆς ἑκαστος, ἀποτελεῖ τοιαύτην τράπεζαν τοῦ Κυρίου τῆς δόξης, ἐτοίμην, κεκαλυμμένην διὰ φαγητοῦ εὐγεύστου, ὅπερ οὐδεμίαν κἄν ὁσμὴν ἰχθύος ἔχει.

Τὸ εὐλογημένον ὅμως τοῦτο ὑδρόβιον (ζῶον) εἶναι πολὺ σπάνιον. Τὸν δὲ ἀντακαῖον ἄπαξ εἰς πενταετίαν ἢ δεκαετίαν δύναται τις νὰ ἐπιτύχῃ εἰς τὴν λίμνην ταύτην καὶ μόνον εἰς τὸν ἐνικὸν ἢ δυϊκὸν ἀριθμόν, ἐνῶ εἰς τὸν ποταμὸν Δούναβιν ἀφθόνως ἀλιεύεται ὁ ἰχθύς οὗτος.

Ἡ ἀπόστασις τοῦ μεγάλου τούτου Τσεκμετζέ καὶ τοῦ μικροῦ Τσεκμετζέ ἀπὸ τῆς θαλάσσης εἶναι 12 μίλια. Ἡ περιφέρεια τῆς λίμνης αὐτῆς ἐπίσης εἶναι δώδεκα μίλια. Ἑπτὰ ὀνάκες ἐκ τῶν περιχώρων ἐκβάλλουσιν τὴν λίμνην ταύτην. Οἱ κυριώτεροι ἐκ τούτων εἶναι: ὁ ὀνάξ Ἀζατλή-Δερεσῇ, ὁ τῆς Τσατάλδζας, ὁ Μπαμπάνκας, καὶ ὁ Κοδάκ-Δερεσῇ. Κατὰ τοὺς ὁριθεῖς χειμῶνας καὶ ἡ λίμνη αὕτη χύνεται εἰς τὸν Μαρμαρᾶν. Τὸ ὕδωρ τῆς λίμνης εἶναι ὑφάλμυρον.

Ἡ λίμνη ἔχει ἰδιαιτέρον Ἑμίνην (θεματοφύλακα-ἐπιμελητὴν). Ἀστυνομικὸς σταθμὸς μετὰ διευθύνσεως τελωνείου ἐπιθεωροῦσι καὶ ἐρευνᾶσι παρὰ τὴν γέφυραν τὰ ἐμπορεύματα τῶν ταξειδευόντων, σημειοῦντες καὶ συλλαμβάνοντες τοὺς κλέπτας καὶ τοὺς λαθρεμπόρους καὶ εἰσπράττοντες φόρον διαμετακομίσεως ἐκ τῶν φορτίων.

Εἰς τὴν λίμνην τοῦ Μεγάλου Ζεύγματος ἀλιεύονται: πλάταξ καὶ φι-δόψαρα πολὺν περιζήτητα. Ἐπὶ τῆς ἐκβολῆς τῆς λίμνης ὑπάρχει μιὰ γέφυρα, ἐκτισμένη μετὰ παραδειγματικῆς τέχνης. Ὁ πρῶτος θεμελιωτὴς αὐτῆς ὑπῆρξεν ὁ Σουλτάνος Σουλεϊμάν, ὁ δὲ Σουλτάνος Σελίμ ὁ Β' ἔφερεν εἰς πέρας τὴν οἰκοδομὴν αὐτῆς, ἣτις τυγχάνει ἀριστοτέχνημα τοῦ γηραιοῦ ἀρχιτέκτονος Σηνάν, (νῦν) μακαρίτου. Ἡ γέφυρα ἔχει εἴκοσι ἑξ ἀψίδας, ἐκάστη ἐκ τῶν ὁποίων ἔχουσα τὴν κεφαλὴν ὑψωμένην πρὸς τὸν Γαλαξίαν (καὶ) τὴν Σελήνην ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ, ὑψοῦται (εἰς τὸ κενόν) δίκην οὐρανίου τόξου. Τὸ μήκος τῆς γεφύρας ἀπὸ τοῦ βορρᾶ πρὸς νότον εἶναι ἐνὸς μιλίου. Ἐκτισμένη αὕτη ἀποκλειστικῶς διὰ λελαξευμένων λίθων πολὺ στερεῶς, λάμπει ὥσει κάτοπτρον.

Ἐν τῷ μέσῳ τῆς γεφύρας ἐπὶ λευκοῦ ἀκατεργάστου μαρμαροῦ εἶναι ἐγκεχαραγμένα διὰ χειρὸς (γραφῆς) τοῦ ἐκ Καρᾶ-Χισᾶρ Χασὰν Τσελεπῇ τὰ ἐξῆς χρονογράμματά της:

«Ὁ Σουλτάνος τῶν χωρῶν Ἀράβων καὶ Περσῶν ὁ Σουλτάνος υἱὸς
» Σουλτάνου, ὁ Σουλτάνος Σελίμ Χάν, υἱὸς τοῦ Σουλτάνου Σουλεϊμάν
» Χάν, υἱοῦ κ.τ.λ.»

Ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην μετὰ μαγικῆς τέχνης καλλιτεχνηθεῖσαν ὑπάρχει τὸ κάτωθι χρονόγραμμα τῆς γεφύρας:

«Εἶπε τότε ὁ Χενταῖ τὸ χρονόγραμμα αὐτῆς :
 «Ἐκτισεν ἐπὶ τοῦ ὕδατος τὴν γέφυραν ταύτην ὁ Ἄναξ Σελίμ» Ἔτος
 957 (Ἑγείρης).

Ἄτερον χρονόγραμμα τοῦ Χενταῖ :

«Ἐφερσεν εἰς πέρας τὴν γέφυραν τοῦ Σουλεϊμάν ὁ Σουλτάνος Σελίμ». Αἱ διὰ τὴν κατασκευὴν τῆς γέφυρας δαπάναι ἀνῆλθον εἰς τὸ ποσὸν τῶν ἑκατῶν δεκατεσσάρων φορτίων (γλυνκίων, «γλύνκι=100 λ. γρ.) 73850 ἄσπρων.

Ἄτερον χρονόγραμμα : «Τετέλεσται τὸ τῆς γέφυρας ἔργον».

Ἐντεῦθεν ἐκκινήσαντες πρὸς τὰ νοτιοδυτικὰ καὶ διελθόντες διὰ μέσων ἀκμαζόντων καὶ καλῶς καλλιεργουμένων χωρίων, ἐφθάσαμεν εἰς τὸ φρούριον τῆς Σηλυβρίας.

Περιγραφή τοῦ φρουρίου τῆς Σηλυβρίας.

Τὸ χαρίεν τοῦτο φρούριον μνημονεύεται εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν μετὰ τὸ ὄνομα τοῦ Σηλύβρη, υἱοῦ τοῦ Γιάνζο, (υἱοῦ) τοῦ Μαδριάν, ἐπειδὴ ἐκεῖνος ἔχει κτίσει αὐτό.

Τὸ φρούριον εἶναι ἐκτισμένον ἐπὶ τῆς παραλίας. Ὁ Σουλτάνος Μουράτ Χάν, ὁ πορθητῆς τῆς Ἀδριανουπόλεως, ἐκυρίευσεν αὐτὸ καὶ τὸ Σερχοῦν μετὰ τὴν Ἀδριανούπολιν.

Μετὰ ταῦτα δ' ὅτε ὁ ἔνδοξος καὶ νικηφόρος Σουλτάνος Μουράτ Χάν κατατροπώσας τοὺς ἀπίστους εἰς τὸ πεδίο τοῦ Κοσσόβου ἐθεώρει τὰ πτώματα αὐτῶν μετὰ βλέμμα παραδειγματισμοῦ, ἐφρονεῦθη ὑπὸ τοῦ Μιλόση Κουμπελάκι, ὁρμήσαντος κατ' αὐτοῦ, καὶ ἔπεσε μάρτυς.

Κατὰ τινὰς ἀφηγήσεις ὁ Μιλόση οὗτος προσῆλθεν ὑπὸ τὴν ιδιότητα τοῦ πρεσβευτοῦ πρὸς τὸν Σουλτάνον Μουράτ καὶ ἐφθάνευσεν αὐτόν.

Ἄλλ' αὐτοστιγμὴ μετὰ τὴν δολοφονίαν οἱ σωματοφύλακες τοῦ Σουλτάνου κατεκρεοῦργησαν τὸν ἐπάρατον.

Μετὰ τὸ γεγονός τοῦτο ἀπωλέσαντες οἱ ἄπιστοι πᾶσαν πλέον ἡσυχίαν (ἐστασίασαν καὶ) εὗρον τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐπιδράμουν εἰς διάφορα μέρη εἰς τὰ ὑπὸ τῶν μουσουλμάνων κατειλημμένα φρούρια. Οὕτω πολιορκήσαντες καὶ τὸ τῆς Σηλυβρίας φρούριον ὑπήγαγον τοῦτο ὑπὸ τὴν κατοχὴν των.

Μετέπειτα ὅμως, ὅτε ὁ Βαγιαζίτ Χάν ὁ Κεραυνὸς κυριεύσας εἰρηνικῶς τὸ ἥμισυ τῆς Κων/πόλεως ὑπέταξεν εἰς τὴν μουσουλμανικὴν κυριαρχίαν, ὅλα τὰ μέρη τὰ μέχρι τῶν συνοικίων τῶν Πυλῶν : Τζεπέ Ἀλή Καπουσοῦ, Ἀγιά Καπουσοῦ καὶ Πετρέ Καπουσοῦ, τὸ Γκιοῦλ-Δζαμή ἦτο ὁ εὐκτῆριος

οἶκός μας, ἡ δὲ μονὴ (τεκές) Σιρκεδζή ἦτο τὸ δικαστήριόν μας.

Κατὰ τὸ αὐτὸ ἀκριβῶς ἔτος ἐκ νέου ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν μουσουλμάνων τὸ φρούριον τοῦτο τῆς Σηλυβρίας μερίμνη τοῦ μακαρίτου νῦν βασιλόπαιδος τοῦ Ἀλεμσάχ.

Ὅτε δέ, βραδύτερον ὁ Βαγιαζίτ ὁ Κεραυνὸς ἔπεσε (θῦμα) δόλου καὶ ὥς ἐκ τούτου ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Κων/πόλεως ἐξεδίωξε τὸν μουσουλμανικὸν λαὸν ἐκ Προύσης καὶ Ἀδριανουπόλεως, τότε καὶ τὴν Σηλυβρίαν ἐξεκένωσεν ἀπὸ τοὺς μουσουλμάνους, οἵτινες προσέφυγον εἰς τὰ μέρη τῆς Ἀνατολῆς.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην οἱ Ἕλληνες ἐκυρίευσαν τὴν Σηλυβρίαν, μετὰ σθένος δὲ καὶ κατ' ἐξουσίαν κατέστησαν αὐτὴν ἀκμαζούσαν.

Κατόπιν ὅμως ὁ πατὴρ τῆς νίκης (Πορθητῆς Σουλτάνος Μωάμεθ Χάν ὁ θεῖος ἐκ νέου κατέλαβε τὸ φρούριον τῆς Σηλυβρίας διὰ μέσου τοῦ Μαχμούτ Πασᾶ.

Ἡ Σηλυβρία εἶναι κωμόπολις τῆς διοικήσεως Ἐγιοῦπ μετὰ (βαθμὸν) ἑκατὸν πεντήκοντα (βαλαντίων) ἄσπρων. ἔχει ἀρχισυντόμον, θέσιν τοποτηρητοῦ διοικητοῦ, ἀρχηγοῦ Γκιεντσαράων καὶ ἀγορανόμον, Μουφτὴν καὶ κοινοτικὸν ἀντιπρόσωπον δὲν ἔχει, ἀλλὰ πολλοὺς προκρίτους καὶ εὐγενεῖς.

Χαρακτηριστικὰ τοῦ φρουρίου Σηλυβρίας.

Ἐπὶ τῆς παραλίας τῆς Προποντίδος καὶ τοῦ ἐδάφους τῆς Κωνσταντινουπόλεως (Σταμποῦλ) ἐκτισμένον ἐπὶ θημωνίας λείας καὶ γυμνῆς βραχώδους γῆς (ἐν τῷ κειμένῳ : balçın ἀντὶ yalçın) τὸ λίαν χαρίεν τοῦτο φρούριον ἔχει σχῆμα τετραγώνου, τεσσαράκοντα ἑπτὰ πύργους καὶ μίαν πύλιν, ἀνοιγομένην εἰς τὴν βόρειον αὐτοῦ πλευράν.

Ἡ περιφέρεια αὐτοῦ εἶναι 2500 μέτρων (βημάτων). Ἐντὸς αὐτοῦ διαμένουσι 2000 ἄτομα εἰς πεντακοσίας κεραμοσκεπεῖς στερεὰς οἰκίας.

Ἐντὸς τοῦ φρουρίου ὑπάρχει ἐπίσης ἓν Σουλτανικὸν δζαμίον, μετατραπὲν ἀπὸ ἐκκλησίαν χριστιανῶν. Χάνια, λουτρά, ἀμπέλους καὶ κήπους δὲν ἔχει.

Ἐκ τῶν μεγάρων (ἀνακτόρων) αὐτοῦ ἰδίᾳ διακρίνεται τὸ κομψὸν καὶ καλλιτεχνικὸν μέγαρον τοῦ Χαϊδάρ Ἀγά, ἀτενίζον πρὸς τὴν ἀκτὴν.

Τὸ προάστειον (Varos) Σηλυβρίας.

Ἐπὶ τῆς παραλίας ἐκτισμένον καὶ ἀποτελούμενον ἐκ δέκα ἑξῆς συνοικίων καὶ 1600 στερεῶν οἰκιῶν μετ' ἀμπελῶν καὶ κήπων, τὸ προάστειον

τοῦτο εἶναι ὁλόκληρος πόλις, ὑπενθυμίζουσα συνοικίαν τῆς Κων/πόλεως.

Πραγματικῶς κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῆς ἱστορίας Γιενουάν ἡ Σηλυβρία ὑπῆρξε μία γωνία τοῦ φρουρίου τῆς Κων/πόλεως. Καὶ νῦν εἰσέτι φαίνεται σαφῶς ἵχνη τειχῶν φρουρίου ἀπὸ Κων/πόλεως μέχρι Σηλυβρίας.

Ἐτέραν γωνίαν τοῦ τείχους τοῦ ἀρχαίου φρουρίου τοῦ Βυζαντίου ἀπετέλει ἐπὶ τῆς παραλίας τοῦ Εὐξείνου τὸ φρούριον Δέρκων.

Ἡ ἀπόστασις μεταξὺ τῆς Σηλυβρίας καὶ τῶν Δέρκων εἶναι 11 ὥρων. Μεταξὺ τῶν δύο τούτων φρουρίων βλέπομεν καὶ τώρα ἀκόμη ἐπὶ σαφέστατα στρώματα τειχῶν φρουρίων, ἐπὶ στρώματα ἀκροπόλεων καὶ τάρφων εἰς ἀπειράριθμα δὲ σημεῖα ἐπάλλξεις καὶ τοίχους.

Ἄλλη γωνία (τοῦ φρουρίου Κων/πόλεως) ἦτο τὸ φρούριον Γιουρούς ἐπὶ τῆς Ρουμελικῆς παραλίας τῶν στενῶν τοῦ Εὐξείνου Πόντου.

Ἐκεῖθεν τὸ τεῖχος τοῦ φρουρίου διήκε τὰ Θεραπεία, τὸ Νεοχώρι (Γιενί—Κιόι), τὸ Ρούμελη-Χισάο, τὸ Μεσάχωρον (Ὁρτά-Κιόι) τὸ Διπλοκόνιον (Μπεσικτάς) μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Κουρσουνλοῦ-Μαχζέν (Στέρνα - μολυβδοσκεπῆς)—Μπουρνου, εἰς τὸ Τόπχανε. Τὰ δὲ ἀπὸ τὸ Μέιτ Ἰσσκελεσῆ σημεῖα τοῦ Κασήμ Πασᾶ, Χάσκιοι, Σούτλουδζε μέχρι τοῦ Ἐγδούπ (ἦσαν ἀκίνδυνα ἀπὸ ξηρᾶς ἐπειδὴ) εὐρίσκοντο ἐντὸς τοῦ κόλπου. Εἰς δὲ τὸ Σεράι Μπουρνου, Κουρσουνλοῦ-Μαχζέν καὶ Κήζ Γκουλεσῆ (Πύργος τοῦ Λεάνδρου) ἦσαν τοποθετημένα βαρέα πυροβολικὰ καὶ ὡς ἐκ τούτου εἰς οὐδὲν τῶν σημείων τούτων ὑφίστατο φόβος ἀπειλῆς (κινδύνου). Διὰ τοῦτο δ' ἔλειπον, εἰς τὰ σημεῖα ταῦτα, τεῖχη φρουρίου. Ἀπὸ δὲ τοῦ Ἐπταπυργίου (Γιεδὶ-Γκουλε) πάλιν καὶ τῆς ἀκτῆς τῆς Προποντίδος μέχρι τῆς Σηλυβρίας διήκουν τεῖχη φρουρίων.

Κατὰ τὸν ὑπολογισμόν τοῦτον τὸ σημερινὸν φρούριον τῆς Κων/πόλεως, ἀπετέλει, κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, τὸ ἐσωτερικόν, σιδνεῖ, φρούριον αὐτῆς. Μετέπειτα ὅμως ἐπιδραμόντες ἐχθροὶ ἀπὸ τὴν Ρούμελην κατεδάφισαν καὶ ἐξηφάνισαν τὰ τεῖχη ταῦτα.

Ἄλλ' ὥς ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ προκείμενον...

Ἡ Σηλυβρία ἔχει δεκαοκτὼ μιχράμπια. Τὸ τέμενος: Καρά-Πιρί-Πασᾶ-Δζαμί ἔχει ἓνα μιναρὲν μὲ εὐρύχωρον ἐσωτερικὸν διαμέρισμα, καλεῖται δὲ Οὐλοῦ-Δζαμί.

Ὁ κτίων αὐτοῦ εἶναι ὁ ἐκ τῶν ὑπουργῶν τοῦ Σελίμ Χάν τοῦ Α' (Πιρί-Πασᾶ) ἐκ τοῦ γένους τοῦ Ἀμποῦ-Μπίκο τοῦ πιστοῦ, γένοιτο ὁ Θεὸς εὐχαριστημένος (εὐδοκήσαι) ἀπ' αὐτόν. Τὸ τέμενος ἔχει μεγάλην ἐνορίαν. Εἰς οὐδεμίαν χώραν δύναται τις νὰ συναντήσῃ τοιοῦτους στύλους (κίονας), ἐκ πολυτίμου λίθου χρώματος ἠλέκτρου, ὅποιοι εὐρίσκονται ἐπὶ τοῦ σοφᾶ (αἰθούσης) τοῦ ἐξωτερικοῦ διαμερίσματος τοῦ μιχραμπίου αὐτοῦ. Ἐχει εὐαγὴ καθιδρύματα, μεδρεσέν, σπουδαστήριον καὶ νηπιαγωγεῖον, πάντα

μολυβδοσκεπῇ χρώματος κυανοῦ. Ἄλλο δζαμίον ἐκτὸς αὐτοῦ δὲν γνωρίζω.

Ἐχει εἰσέτι δεκαεὶς μικρὰ καὶ μεγάλα χάνια, ὅλα κεραμοσκεπῇ ἐρυθροῦ χρώματος. Ἀξίον ἰδιαιτέρας μνείας μεταξὺ ὅλων τυγχάνει τὸ Κασσάμ-Τσελεπῆ-Χάνι, μετ' ἀγορᾶς ἐξ ἑκατὸν ἐν ὅλῳ καταστημάτων, εἰς τὰ ὅποια συγκεντροῦνται ὅλα τὰ ἐπαγγέλματα.

Ἐπειδὴ ἡ κωμόπολις εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ τῆς δημοσίας ὁδοῦ τῶν ταξιειδενόντων, οἱ πεταλῶται αὐτῆς πραγματοποιοῦσι καὶ καρποῦνται τὰ περισσότερα κέρδη. Ὁ ἰδιοκτήτης αὐτοῦ τοῦ χανίου Κασσάμ Τσελεπῆς εἶναι ἐπίσης ἐκ τοῦ γένους τοῦ Καρά-Πιρί-Πασᾶ.

Ἐχει ἐπίσης δύο λουτρά, τὸ ἐν ἐκ τῶν ὁποίων μὲ ἄφθονον καλὸν ὕδωρ ἀνίηκει εἰς τὸν Πιρί-Πασᾶν. Ἐχει καὶ Σουλτανικὸν κήπον μὲ λαχανοκηπουροῦς καὶ ἀρχικηπουρόν, δημοσίους ὑπαλλήλους.

Πᾶσαι αἱ στερεῶς κατεσκευασμένα καὶ εὐρύχωροι οἰκίαι τῆς πόλεως εἶναι ἐπὶ τῆς ἀκτῆς, τὰ δὲ παράθυρα (ἀναγνωστέον revzenleri, οὐχὶ δὲ ruz-nehri—ὁ ποταμὸς τῆς ἡμέρας ὡς ἔχει κατὰ λάθος τὸ κείμενον) αὐτῶν εἶναι ἐστραμμένα πρὸς δυσμᾶς.

Ἐκτὸς τούτων ἡ Σηλυβρία ἔχει καὶ μέγαρα, πολυτελῶς κεκοσμημένα πολυώροφα, μεθελκτικούς ἐξώστας.

Τὸ ἀνατολικὸν αὐτῆς μέρος εἶναι πεφυτευμένον μὲ ἀμπελῶνας. Κάτωθι τοῦ φρουρίου εἶναι πολλοὶ μῦλοι, εἰς δὲ τὴν δυτικὴν αὐτῆς πλευρὰν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ εἰς Τσορολοῦ (Τυρολόην) ὑπάρχει μία μακρὰ γέφυρα τοῦ Σουλεϊμᾶν Χάν μετὰ 33 ἀψίδων.

Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἡ ἐν λόγῳ γέφυρα εἶναι ἁπλῶς χαμηλὴ, αἱ δὲ ἀψίδες αὐτῆς ὁπωσοῦν βεβλαμμένοι. Κεῖται ἐν τούτοις, ἡ γέφυρα ἀκριβῶς εἰς τὴν ἀρμόζουσαν θέσιν τῆς.

Εἰς τὸ πρὸς τὴν πόλιν ἄκρον τῆς γέφυρας ταύτης ὑπάρχει τὸ προσκύνημα Σαδῆ-Μπαμπᾶ-Ζιγιαρετῆ, μονίδιον τῶν Μπεκτασίδων, ἐντὸς τοῦ ὁποίου οὗτος εἶναι θεθαμμένος, οἱ δὲ μοναχοὶ (δεοβίσαι) εἶναι ἐπίσης πτωχοὶ μπεκτασίδες.

Ὁ Βεζύρης Χαϊδάρ Ἀγᾶ Ζαδὲ εἶναι ἐπίσης ἐνταφιασμένος ἐνταῦθα παραπλεύρως πρὸς τὸν Σαδῆ-Μπαμπᾶν ἐντὸς τοῦ παρὰ τὴν γέφυραν μονιδίου τούτου.

Ὁ Χαϊδάρ ἀγᾶ Ζαδὲ οὗτος εὐτυχίσας ν' ἀξιωθῇ ὑφίστων ὑπουργμάτων τῆς δυναστείας τοῦ Ὄσμάν, ὡς τοῦ ἀξιώματος τοῦ ἀρχηγοῦ Γιενιτσάρων, ἀρχιστρατήγου (καὶ ἀρχιναύαρχου) Βαγδάτης καὶ Αἰγύπτου καὶ τοῦ τοποτηρητοῦ (τῆς Μεγάλης Βεζυρείας), τελευταίως ἡξιώθη νὰ τῷ ἐμπιστευθῇ ὁ Σουλτάνος γενναιοδῶρως τὴν ἐπαρχίαν τῆς Σιλιστρίας. Ὅτε λοιπὸν μετέβαινεν οὗτος ἐκεῖ ὁ (ἐπικαλούμενος) στραβόλαιμος Μεχμέτ Πασᾶς διέταξε νὰ φονεύσωσιν αὐτόν εἰς τὴν Σηλυβρίαν καὶ

ἔστειλε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ εἰς τὴν Πύλιν τοῦ Κράτους, τὸ δὲ πῶμα αὐτοῦ ἔτάφη ἐνταῦθα.

Ἐκκινήσαντες καὶ ἐντεῦθεν καὶ διελθόντες πρὸς δυσμὰς τὰ καλῶς καλλιεργούμενα καὶ ἀκμάζοντα χωρία ἐφθάσαμεν εἰς τὸ φρούριον Τσόρλου (Τυρολόης).

Περιγραφή τοῦ ἀρχαίου φρουρίου Τυρολόης.

Ὁ κτίτωρ αὐτοῦ εἶναι ὁ Γιάνκο υἱὸς τοῦ Μαδιάν, ὡς λέγουσιν. Ὁ πρῶτος πορθητὴς αὐτοῦ τῷ 720 (Ἐγείρης) ὑπῆρξεν ὁ πορθητὴς τῆς Ἀδριανουπόλεως νικηφόρος Χουδαβεντικιάρ (Σουλτάνος Μουράτ ὁ Α'). Ἄν καὶ ἀπῆλθεν οὗτος ἐκ Τυρολόης ἀφοῦ μέχρι θεμελίων κατεδάφισε τὸ φρούριον αὐτῆς, οἱ ἄπιστοι, μετὰ τὸν μαρτυρικὸν θάνατον ἐκείνου ἐν Κοσσυφοπεδίῳ, ἐπεσκεύασαν αὐτὸ καὶ εἰς πολλὰ σημεία ἀνακαίνισαν ἐκ βάθρων τὸ φρούριον καὶ ὑπῆγαγον τοῦτο ὑπὸ τὴν ἰδίαν αὐτῶν κατοχὴν.

Ὁ Βαγιαζίτ Χάν ὁ Κεραυνὸς ἐκυρίευσεν τοῦτο μετέπειτα καὶ πάλιν ἐκρήμισε τὰ τείχη καὶ τὰς πύλας αὐτοῦ. Καὶ νῦν ὅμως φαίνονται εἰσέτι τὰ ἴχνη τῶν τειχῶν τῆς βορείου πλευρᾶς τῆς πόλεως.

Ὁ Σουλτάνος Μωάμεθ Χάν ὁ Πορθητὴς ἐκυρίευσεν ταύτην βραδύτερον.

Ἡ Τυρολόη εἶναι κομόπολις ἱερὰ ὑπαγομένη εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ χακίμη (ἄρχοντος, ἱεροδικαστοῦ) Ἀδριανουπόλεως μὲ (βαθμὸν) ἑκατὸν πενήκοντα (βαλαντίων) ἄσπρων.

Ἡ ὑποδιοίκησις τῆς Τυρολόης ἀποτελεῖται ἀπὸ τριάντων χωρίων. Εἶναι δ' ἡ Τυρολόη ἔδρα τοποτηρητοῦ διοικητοῦ, ἀρχηγοῦ Ριεντισάρων, ἀγορανόμου, ἀστυνομικῆς διευθύνσεως.

Ἐν καιρῷ Σουλτανικῆς ἐκστρατείας τὸν λαὸν ἐκάστης χώρας τοῦ Κράτους ὀνομάζουσι μὲ ἐν εἶδος «Ὁράν» (μέτρον, γνώμων). Εἰς παρομίαν περιπτῶσιν τὸν κάτοικον τῆς Τυρολόης καλοῦσι μὲ τὸ ὄνομα τοῦ «Βέι Οὐλάν τοῦ Ὁράν» (·).

Ἡ πόλις ἔχει ἐν ὅλῳ τρεῖς χιλιάδας περίπου κεραμοσκεπεῖς μονωρόφους καὶ πολυωρόφους, λιθοκτίστους οἰκίας, ἀποτελούσας δεκαπέντε μουσουλμανικὰς καὶ δεκαπέντε χριστιανικὰς συνοικίας.

Ἰδοὺ τὰ ὀνόματα τῶν κυριωτέρων ἐξ αὐτῶν: Συνοικία Ἀραμπαδζή-Μπαση Μαχαλλεσή, Μουслиχεδδίν Ἐφένδη μαχαλλεσή, Κετσεδζή Ζαδέ, Ἀπαῦς-Ζαδέ, Καραδζά Ἀχμέτ Σουλτάν, Μπουρχάν Ζαδέ, Χισάρ (Ἀκροπόλεως) Μαχαλλεσή, Ἐλχάτς Γανί, Μουσταφά Ἐφένδη, Ὁδοὺν παζαρή (ξυλαγορᾶς) μαχαλλεσή. Ἐκάστη τούτων ἔχει καὶ ἐν μεσοδήτιον,

ἀλλ' εἰς τρία μόνον ἐξ αὐτῶν τελεῖται ἡ ἐπίσημος προσευχὴ τῆς Παρασκευῆς. Ἐχει δὲ καὶ δζαμία μὲ πολυπληθεῖς ἐνορίας, ὡς τὸ τῆς συνοικίας Ἀραμπαδζή Μπαση μαχαλλεσή, κεραμοσκεπές, τὸ Ἐσκι-Δζαμί, ὅπερ δὲν εἶναι μολυβδοσκεπές.

Ἡ Τυρολόη ἔχει φιλανθρωπικὰ ἱδρύματα: τὸ δζαμίον τοῦ πτωχοτροφείου, ἐπ' ὀνόματι τοῦ Σουλτάνου Σουλεϊμάν Χάν, ἔχον ὑψηλὸν θόλον, ὥραϊον ἐσωτερικὸν διαμέρισμα καὶ αἵθουσαν (σοφᾶν) παραπλευρῶς πρὸς τὴν νότιον θύραν. Εἶναι πολὺ φωτεινὸν τέμενος μὲ ἓνα μιναρέν. Ἐπὶ τῆς νοτίου θύρας ὑπάρχει ἐγκεχαραγμένον (εἰς τρεῖς γλώσσας: τουρκικὴν, περσικὴν καὶ ἀραβικὴν) τὸ ἐξῆς χρονόγραμμα:

«Ὁ ἄναξ Σουλεϊμάν, ὁ ἱδρυτὴς εὐαγῶν ἱδρυμάτων εὐηρεστήθη νὰ κτίσῃ τὸ ἱερὸν τοῦτο τέμενος. Ἐσυλλογίσθη: Τίς συνέθεσε χρονόγραμμα; ἤκουσθη τότε ἑναργῶς φωνὴ μυστηριώδους, μαντικῆ, (ἦτις) εἶπε τὸ ἐξῆς χρονόγραμμα: Ἐκτίσεν ἤδη τόπον προσευχῆς δι' ἀγάπην Θεοῦ». Ἔτος 928 (Ἐγείρης).

Ἐτερον χρονόγραμμα ἐπισκευῆς τοῦ δζαμίον τούτου εἶναι ἐγκεχαραγμένον δι' ἐμφανῶν χαρακτήρων ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ τοίχου ἀριστερόθεν εἰς τὸν εἰσερχόμενον ἐκ τῆς θύρας αὐτοῦ, τὸ κάτωθι:

«Προσευχηθεῖς εἰπε χρονόγραμμα ὁ Ἐσιρί: Δόξα τῷ Ἀγαθοδότῃ, τὸ τέμενος κατέστη ἤδη στερεὸν καὶ περικαλλές.

Ἔτος 1006 (Ἐγείρης)

Ἐντὸς τῆς ἀγορᾶς ὑπάρχει τὸ κεραμοσκεπές δζαμίον τοῦ Ἐμπούλι Φέτζ (Πορθητοῦ), ὅπερ ἔχει δώδεκα ἱεροδιδασκαλεῖα, ἀλλ' ὁ μολυβδοσκεπὴς μεδρεσές (Κουρσουνλοῦ Μεδρεσέ) τοῦ Σουλεϊμάν Χάν πλησίον τοῦ Ἰμαρέτ-Δζαμί ἀκμάζει ἔτι περισσότερον. Οἱ σπουδασταὶ καὶ οἱ διδάσκοντες (·) ἐν αὐτῷ λαμβάνουσι τακτικῶς ἀπὸ τὰ Ἐβκάφια ὅτι λόγῳ κατοικίας, τροφίμων, φωτιστικῶν καὶ λοιπῶν κεκανονισμένων ἐπιδομάτων διακιοῦνται.

Ἐχει ἐπίσης εἴκοσι νηπιαγωγεῖα, ὅπου διδάσκονται ἀνάγνωσιν ἀλφαβηταρίου.

Ἐχει προσέτι δύο πτωχοτροφεῖα, ὅπου χορηγοῦνται ἄφθονα φαγητὰ δις τῆς ἡμέρας εἰς ὅλους τοὺς ἐπισκεπτομένους αὐτὰ.

Ἐχει καὶ πολλὰς κρήνας πηγαιὸν ὕδατος. Ἐπειδὴ τὸ Τσόρλου εὐρίσκεται ἐπὶ τοποθεσίας θερινῆς βοσκῆς, οἱ κατὰ καιρὸν Σουλτάνοι ἀδυνατοῦντες ἐπαρκῶς νὰ ἀρδεύωσι τὴν περὶ τὴν κομόπολιν ἑκτασιν καὶ νὰ κορέσωσι τὴν δίψαν τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ (κατοίκων αὐτῆς) καὶ ἄλλας μεγάλας ἐδαπάνησαν περιουσίας διατάξαντες εἰδικῶς ἐκσκαφὴν δεξαμενῶν (κινστερνῶν) ἐν εἵδει φρεάτων, ἐκ τῶν ὁποίων διὰ μαγγανοπηγᾶδων (κινουμένων δι' ἵππων) ἀντλοῦσι βαθμηδὸν ὕδωρ καὶ διανέμουσιν εἰς τὰς κρήνας.

Αἱ κυριώτεραι κρήναι αὐτῆς εἶναι :

Πρῶτον ἡ ἀρχαία κρήνη τοῦ Σουλεϊμάν Χάν μετὰ τὸ ἐξῆς χρονόγραμμα :

«Ὁ ἀναξ Σουλεϊμάν, ἰδρυτῆς ἀγαθοεργῶν καθιδρυμάτων, κάτοχος τῆς θαλάσσης καὶ βασιλεὺς τῆς ξηρᾶς. Ποιῆσαι Κύριος αὐτὸν εὐπρόσδεκτον εἰς τὸν παράδεισον. (Ἰδοὺ) ἔφθασε (καὶ) τὸ χρονόγραμμα τῆς Κρήνης :

Δόξη αὐτῷ εἰς ἀντιμισθίαν (τῆς κρήνης) τὸ (παραδείσιον νέκταρ) Κεβσέρ.

Ἔτος 925 (Ἑγείρης).

(Κατόπιν ἔρχεται) ἡ κρήνη : Νταγιέ Καδὴν τσεσμεσῆ (ἡ κρήνη τῆς τροφοῦ Δεσποίνης), ἀποτελουμένη ἀπὸ τρεῖς πηγὰς ὁρόντος ὕδατος, ἡ κρήνη Κοῦρη Σεφέρ ἀγά, ἡ Ἰμαρέτ-τσεσμεσί, ἡ Ἀδζή-τσεσμε (πικρά πηγή—κρήνη) εἰς τὴν χριστιανικὴν συνοικίαν, ἡ κρήνη τοῦ Ἰμπραχίμ Ἐφένδη, τοῦ κρατοῦντος ἡμερολόγιον λογιστοῦ τοῦ Σουλτάνου Μουράτ Χάν τοῦ IV, πλησίον τοῦ Ἰμαρέτ-Χανίου, ἡ ἐν τῇ ἀγορᾷ κρήνη τοῦ Σουλεϊμάν ἀγά, τοποτηρητοῦ τοῦ ἀρχηγοῦ Γενιτσάρων, καὶ ἄλλαι.

Οἱ τεκνίδες τῆς Τυρολόης.

1) Ὁ τεκνὶς τοῦ Ἀπδῆ Χαλιφῆ 2) ὁ τοῦ Καραδζά Ἀχμέτ Σουλτάν 3) ὁ τοῦ Λαοῦτ-Δεδέ. Πάντες οὗτοι εἶναι διάσημοι οὐδοὶ (αὐλαὶ) τῶν δαδῶν τῆς μονοθεϊστικῆς πίστεως.

Ἡ Τυρολόη ἔχει δέκα δαδῶν μεγάλα χάνια, διότι κειμένη ἐπὶ τῆς μεγάλης δημοσίας ὁδοῦ, ἡ πόλις αὕτη μεταβάλλεται εἰς ὠκεανὸν ἀνθρώπων δις τῆς ἐβδομάδος, λόγῳ ἐμποροπανηγύρεως.

Τὰ χάνια τῆς ὅλα εἶναι στερεὰ καὶ πλούσια. Τέσσαρα δ' ἐκ τούτων ἐξ ὀλοκλήρου μολυβδοσκεπῆ. Εἰς μὲν τὴν ἀγορὰν κεῖνται τὸ Ἀχμέτ-Ἐφένδη-Χάνι, Τακιεδζή-Ζαδὲ-Χάνι ἐπὶ δὲ τῆς ὁδοῦ Χηνητῆ ἀγά τὰ Ὄδα-Μπαση-Χάνι, Γιουνμουρδζάκ-Ζαδὲ-Χάνι, Ἀκτσέ Κοϊλοῦκ ὀγλοῦ Χάνι, Ὁσμάν-Δεδέ-Χάνι, Λαοῦδ-Ζαδὲ-Χάνι, Χεδαγιέτ-Οὐλλάχ-Τσελεπῆ-Χάνι, Κατήρ-Ναλπαντή-Μουσταφά Μπεσέ Χάνι, Κηζήλ-Μπάς-Ζαδὲ-Χάνι, Χασάμ-Δεδέ-Χάνι. Ὅλα τὰ Χάνια ταῦτα εἶναι διάσημα μέγαρα ξενοδοχείων.

Λουτρά ἔχει δύο: Τὸ πρῶτον εἶναι τὸ τῆς Δαγιε-Χατοῦν-Χαμάμ, διπλοῦν (χωριστὰ δι' ἄνδρας καὶ γυναῖκας), τὸ κτίριον τοῦ ὁποίου εἶναι κομψόν, ὁ δὲ ἄηρ λίαν εὐχάριστος, ἀλλὰ τὸ ὕδωρ ὑφάλμυρον. Τὸ δὲ Ἰμαρέτ-Χαμάμ εἶναι (ἀνάθημα) τοῦ Σουλτάνου Σουλεϊμάν Χάν, ἐπίσης διπλοῦν. Ἐκτὸς τούτου ὑπάρχουσιν εἴκοσι ἕξ εἰσέτι περίπου οἰκιακὰ λουτρά ἀριστοκρατικῶν οἰκογενειῶν. Διασημότεροι μετὰ τῶν προκρίτων τῆς πόλεως εἰ-

ναι οἱ ἐξῆς : Σεμισί-Ζαδὲ Τσελεπῆ, Ἀλιμί-Ζαδὲ Ἐφένδη, Γαῖοι Ἐφένδη, Μπαλή Ἐφένδη, ὁ στρατηγὸς Ἀλί-Μπεσέ, οἱ Ἀραμπαδζή Ζαδέδες. Ἡ πόλις ἔχει ἐν ὅλῳ ἐξακόσια καταστήματα ἀλλὰ δὲν ἔχει μπεζεστένιον. Ἐπειδὴ ὅμως ἐνταῦθα συγκεντρῶνται παντοῖον εἶδος ἐπαγγελματίαι, πλείστοι δ' ἐξ αὐτῶν διαμένουσιν εἰς τὰ χάνια, τὰ πλείστα ἐκ τούτων ἔλαβον μορφὴν μπεζεστένιων, ὅπου εἶναι ἀποτεθησαυρισμένα ὅλα τὰ πολύτιμα ἀντικείμενα καὶ ἐμπορεύματά των.

Τὸ κομψότερον ἐν τούτοις τμῆμα τῆς ἀγορᾶς εἶναι ἐσκεπασμένον, συνέπεσε δὲ νὰ κεῖται παραπλεύρως εἰς τὴν μεγάλην Λεωφόρον. Αἱ δημόσιαι ὁδοὶ τῆς εἶναι ἐστρωμέναι μετὰ λευκοῦς λίθους.

Ἡ ἀγορὰ τῶν παντοπωλῶν ἔτυχε νὰ εὐρεθῇ εἰς μίαν συνοικίαν. Συνελόντι εἰπεῖν, ἐπειδὴ αἱ ἀγοραὶ αὐτῆς εἶναι κεχωρισμέναι κατὰ συντεχνίας τοῦτο προσδίδει ἰδιαιτέραν αἴγλην καὶ λάμψιν εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς ἀγορᾶς παρὰ τὸν πρὸς ἀλλήλους ἀνταγωνισμόν καὶ ἀντίδρασιν ἐκάστης ἐξ αὐτῶν.

Τὸ κλίμα τῆς πόλεως εἶναι πολὺ γλυκύ. Ἄν καὶ ἔχει ἀμπέλους, ἡ σταφυλή τῆς δὲν εἶναι περιζήτητος. Ὁ τυρὸς τῆς εἶναι περιζήτητος καὶ ἐξακουστός εἰς τὸ Βυζάντιον, τὴν Ἀραβίαν καὶ τὴν Περσίαν εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε ὁ εἰς τρίμμα τυρὸς τῆς Τυρολόης, ὁ νοπὸς αὐτῆς τυρὸς (ἐν σχήματι) γλώσσης καὶ ὁ κασκάβαλος (κασέρι) αὐτῆς δὲν ὁμοιάζουν οὔτε μετὰ τὸν σφιγκτὸν τυρὸν (κατήκ) τῆς Κεμάχης οὔτε μετὰ τὸν τῆς Μυτιλήνης οὔτε μετὰ τὸν τυρὸν «Κουρέισε» τῆς Δαμασκοῦ, (εἶναι ἀνώτερος ὢλων τούτων), στέλλεται δ' ὡς δῶρον εἰς βασιλεῖς καὶ πλείστας χώρας.

Ὁ τυρὸς τῆς Αἰγύπτου ὁ καλούμενος «δζοῦπν-ι-χαλοῦμ» ἐν συγκρίσει μετὰ τὸν τῆς Τυρολόης πολὺ ὑπολείπεται ὡς πρὸς τὴν γεῦσιν ὡς ὁ τῆς Βάρνης. Ἡ δ' ἐξαιρετικὴ ποιότης αὐτῶν ἐξηγεῖται διὰ τοῦ γεγονότος, ὅτι εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Τυρολόης βόσκουν εἰς ποίμνια πολλὰ ἑκατοντάδες χιλιάδων προβάτων, τὰ ὅποια ὅλα τρεφόμενα διὰ μυριάδων εἰδῶν χόρτων καὶ ἀνθέων τῶν πεδιάδων καὶ λεμιώνων παράγουσιν (ἔξοχον) γάλα.

Ὁ λαὸς τῆς Τυρολόης εὐημερεῖ πολὺ. Εἶναι πλούσιος, κάτοχος πολλῶν ἀγαθῶν, ἰδιοκτῆται χιλιάδων προβάτων.

Πρὸς νότον τῆς πόλεως ταύτης ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς βυζαντινῆς θαλάσσης (κεῖται) ἡ Ραιδεστός (Τεκφοῦρ Νταγῆ καὶ Τεκίρ Νταγῆ) εἰς ἀπόστασιν ἐνὸς σταθμοῦ ἐντεῦθεν. Ἐπίσης εἰς ἀπόστασιν ἐνὸς (!) σταθμοῦ (μῆος ἡμέρας) πρὸς βορρᾶν κεῖται ἡ πόλις Κήρκ-Κελισά (Κήρκ-Κίλισε—Σαράντα Ἐκκλησίαι) πρὸς δυσμὰς δ' ἡ Ἀδριανούπολις ¹⁾ κεῖται εἰς ἀπόστασιν τεσσάρων σταθμῶν.

Τὰ περίχωρα αὐτῆς ἀποτελοῦνται ἀπὸ χωρὶα ἀκμάζοντα καὶ πλούσια.

1) Διὰ τὴν περιγραφὴν τῆς Ἀδριανουπόλεως ὁ Ἐβλιγὰ Τσελεπῆ ἀφιέρωτο περὶ τὰς 60 σελίδας τοῦ Γ' τ. τοῦ Σεγιαχετναμέ του.

Τὰ προσκυνήματα τῆς Τυρολόης.

Πρὸς τὸ μέρος τοῦ Κιοπρουδζή εἶναι τὸ προσκυνήμα: Ὅσμαν-Δεδὲ ζιγιαρετί. Ἐπειδὴ ὁ λαὸς ὅλης τῆς χώρας τρέφει μεγάλην εὐλάβειαν πρὸς τὸ ἄτομον τοῦ ὁσίου τούτου, ἄθροός προσέρχεται μὲ διάφορα τάγματα (ταξίματα) εἰς ἐπίσκεψιν (τοῦ προσκυνήματος) αὐτοῦ.

Ὁ Μεβλὰ Μπεχιστή Ἐφένδης κατὰγεται ἀπὸ τὴν πόλιν Βιζὲ (Βιζύη). Ἀζιωθεὶς τοῦ τάφου (ἀποθανόντων) ἔφθασεν εἰς τὸν παράδεισον.

Ἐτάφη δ' ἐν Τυρολόῃ ἐν τῇ αὐτῇ κελλίῳ ἐρημίτου. Ἐπὶ τοῦ ἐπιτυμβίου λίθου του ἔχαραξεν, ἰδίᾳ χειρὶ, τὸ χρονόγραμμά του:

«Ἀπεδήμησεν ἤδη ὁ μακαρίτης...ἐπιτυχὼν τῆς θείας εὐσπλαχνίας». Ἐχει πολλὰ συγγράμματα. Καὶ ὁ Μεβλὰ (κύριος) Οὐζούν Μπαλή ἐφένδης, ὅτε ἀπέθανε διατελὼν καθηγητῆς τοῦ Ἰμαρὲτ ἐτάφη πλησίον τοῦ ἱεροδιδασκαλείου τούτου ἐπὶ τῆς λεωφόρου.

Ἐπῆρξε σοφός, ἐνάρετος ἀνὴρ καὶ συγγραφεὺς μοναδικῆς αὐθεντίας εἰς τὴν ἐπιστήμην τοῦ «Χαδὶς» (Μουσουλμ. παραδόσεις).

Πλήρως θεασάμενοι τὴν πόλιν ταύτην ἐξεκινήσαμεν ἐκ ταύτης πρὸς δυσμὰς καὶ διελθόντες τὴν λιθίνην γέφυραν εἰς τὴν συνοικίαν τῶν χοιστιανῶν πλησίον τοῦ Βιράν-Καλὲ (κατηρειπωμένον φρούριον), κείμενον ἐπὶ τῆς ὄχτης τοῦ Σούρ ἐφθάσαμεν εἰς τὸ χωρίον «Ὀλὰν Μετί» καὶ ἐντεῦθεν μετὰ ἐξάωρον πορείαν εἰς τὸ ἀκμαῖον χωρίον «Δουχάν-Καρηστηράν» (ὁ ἀναμυγνύων καπνόν), ὅπερ ἔχει ἑκατὸν οἰκίας, ἐν δζαμίον, καὶ ἐν χάνιον, εἶναι δὲ μέγας σταθμὸς μεταξὺ Τυρολόης καὶ (Λουλὲ-) Μπουργὰς ἀπέχον ἑκατέρωθεν, εἰς ἐποχὴν χειμῶνος, ἔξ ἀκριβῶς ὥρας. Λάγκοι ἐλώδεις καὶ ἀδιαπέραστος πηλὸς σχηματίζονται ἐνταῦθα κατὰ τὸν χειμῶνα.

Ἐκκινήσαντες ἐντεῦθεν πάλιν πρὸς δυσμὰς ἐφθάσαμεν εἰς τὴν πόλιν Μπουργάζ.

Περιγραφή τοῦ φρουρίου (Λουλὲ-) Μπουργάζ.

Τοῦτο ἔκτισεν ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰντεροὺν (; ἢ Ἀϊντεροὺν) καὶ ἐδῶρ-σεν εἰς τὸν βασιλέα Ἀλὶν, υἱὸν τοῦ Γιάνκο. Τόσον δ' ἤκμασε τὸ φρούριον τοῦτο κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ὥστε ὁ Ἀλὶν διέμενε πότε ἐν Κωνσταντινουπόλει εἰς τὸ Τεκφούρ-σεράϊ (αὐτοκρατορικὸν ἀνάκτορον) καὶ πότε διεχειμαζεν ἐν Μπουργάζ, κατὰ δὲ τὸ ἔαρ ἐξήρχετο, πρὸς θερινὴν διαμονήν, εἰς τὰ ὄρη τῆς Στράνδζας.

Καὶ νῦν ἔτι διαφαίνονται τὰ ἴχνη τῆς πάλαι ποτε εὐημερίας του. Ὅτε δὲ ὁ γνωστὸς ὑπουργὸς τοῦ Σουλτάνου Σελὶμ τοῦ Β'. Σοκουλλοῦ Μεχμέτ Πασᾶς ἀνεκαίνισε τὴν πόλιν ταύτην, διέταξε νὰ κατεδαφισθῶσι τὰ οἰκοδομήματα τῶν παλαιῶν μνημείων. Ὁ πρῶτος πορθητῆς αὐτοῦ εἶναι ὁ νικηφόρος Χουνδαβεντικιὰρ (Σουλτάνος Μουράτ ὁ Α'), ὅστις συναντήσας πολλὰς δυσχερείας κατὰ τὴν ἐκπόρθησιν τοῦ φρουρίου ἀνεφώνησε: Ὁ νικηφόροι (βρὲ Γαζήδες), ὁρμήσατε (παλληκάρια) νὰ κυριεύσητε αὐτὸ τὸ Μπουργάζ καὶ νὰ τὸ κατεδαφίσωμεν. Καὶ πραγματικῶς μετὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ φρουρίου ἐκρήμευσεν αὐτὸ καὶ ἐκ βάθρων κατέστρεψε.

Εἰς πλεῖστα μέρη αὐτοῦ συναντῶνται καὶ τώρα εἰσέτι τὰ εἰρημια τῶν κτιρίων του.

Εἶναι βακούφιον τοῦ Σοκουλλοῦ Μεχμέτ Πασᾶ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς διοικήσεως Σαράντα Ἐκκλησιῶν. Ὁ μοντεβελλῆς αὐτοῦ εἶναι καὶ διοικητῆς τοῦ φρουρίου, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ διακοσίους πεντήκοντα στρατιώτας.

Τὸ Μπουργάζ εἶναι ὑποδιοικήσις μὲ (βαθμὸν) ἑκατὸν πεντήκοντα (βαλάντιον) ἄσπων.

Κειμένη ἐπὶ εὐρείας πεδιάδος ἡ κωμόπολις Μπουργάζ ἀκμαῖζει λίαν, ἔχουσα ἑπτακοσίας ἐρυθροκεραμοσκεπεῖς οἰκίας, μετ' ἀμπελώνων καὶ κήπων. Ἀποτελεῖται ἐξ ἑξ συνοικιῶν, ἔχει δὲ πέντε μιχράμπια, εἰς τὰ τρία τῶν ὁποίων γίνεται προσευχὴ (καὶ διδαχὴ) ὑπὲρ τῆς μακροημερεύσεως καὶ εὐκλείας τοῦ Σουλτάνου. Τὸ ἐν αὐτῇ δ ζ α μ ί ο ν (ὄχι λουτρόν, ὡς κατὰ λάθος ἐν τῷ κειμένῳ) Σοκουλλοῦ Μεχμέτ Πασᾶ Δ ζ α μ ι σ ῆ ῖ, εἶναι στερεὸν οἰκοδόμημα, κτισθὲν δι' ἐξόδων τοῦ φέροντος τὸ ὄνομα τοῦ τέμνου ἀνδρός, ὅστις ἐπὶ 40 ὁλόκληρα ἔτη διατελέσας Βεζύρης τῶν Σουλτάνων Σουλεϊμάν, Σελὶμ τοῦ Β' καὶ Μουράτ καὶ διανύσας ὅλον τὸν βίον αὐτοῦ εἰς τὴν κρατικὴν ὑπηρεσίαν εἰς τὸ ἀνώτατον Διβάνιον (Αὐτοκρατορικὸν Συμβούλιον) ὑπέστη τὸν μαρτυρικὸν θάνατον φονευθεὶς ὑπὸ τινος κατοίκου τῆς μεθορίου γραμμῆς.

Ὁ δολοφόνος αὐτοῦ ἀπηλλάγη τῆς νομίμου ποινῆς χάρις εἰς τὴν διαθήκην αὐτοῦ τοῦ φονευθέντος.

Τὸ κομψὸν τοῦτο τέμενος εἶναι ἔργον τοῦ σοφοῦ τούτου Βεζύρου. Διὰ τὴν περιγραφὴν αὐτοῦ ἡ γλῶσσα εἶναι ὅλως ἀνεπαρκής, ὁ δὲ πλεόν γλαφυρὸς (διασκορπίζων ἀδάμαντας) κάλαμος συντρίβεται πρὸ τοιαύτης ἀποπείρας περιγραφῆς).

Ἀς τὸ περιγράψωμεν, ἐν τούτοις, ὅσον ἡμῖν ἡ δύναμις σταγόνα ἐρα-νιζόμενοι (ἀντὶ γινόμενοι τοῦ κειμένου) ἐκ τοῦ ὠκεανοῦ καὶ μόριον ἀκτίνος ἐκ τοῦ ἡλίου.

Ἐν πρώτοις τοῦτο τὸ τέμενος παριστᾷ εὐκτῆριον οἶκον, ὑπενθυμίζοντα τόπον ἀναψυχῆς καὶ διασκεδάσεως, ὅπου δὲν δύναται τις (δυστυχῶς)

νά εὖρη τὴν ποθουμένην ἡσυχίαν καὶ ἄνεσιν λόγῳ μεγάλῳ συνωστισμοῦ πολυπληθοῦς λαοῦ ἐντὸς τῆς πόλεως. Ἐξωτερικῶς τὸ τέμενος εἶναι μαρμαρίνον, τὸ δὲ ἰδιαίτερον (ἐσωτερικόν;) αὐτοῦ διαμέρισμα εἶναι κεκοσμημένον διὰ δεξαμενῆς μετὰ πίδακος, ἀναβρύνοντος ὕδατος. Τὸ τέμενος εἶναι ἐκτισμένον εἰς τόπον εὐσκιον, περικυκλούμενον μὲ πολλὰς ἑκατοντάδας πλατάνων, κυπαρίσσω, κέδρων, καστανεῶν καὶ ἄλλων θαλερῶν (εὐλογημένων) δένδρων. Πάντες οἱ ἀφικνούμενοι καὶ ἀναχωροῦντες ἐκ τῆς κομποπόλεως καὶ (πᾶς) ὁ μουσουλμανικὸς λαὸς (αὐτῆς οἱ κάτοικοι) εἰς τὸ τέμενος τοῦτο ἐκπληροῦσι τὰ καθήκοντα ὑποταγῆς πρὸς τὸν Θεὸν καὶ λατρείας καὶ δοξολογοῦσι ἐν αὐτῷ τὸν Ὑψίστον.

Ἐν ὥραις θέρους καὶ χειμῶνος δὲν διεισδύει εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦτο διαμέρισμα τοῦ τεμένους ἡ θερμότης τοῦ φαινοῦ, πυρίνου ἡλίου.

Αἱ τέσσαρες πλευραὶ αὐτοῦ ἀποτελοῦνται ἀπὸ παραπλεύρους σοφάδες (αἰθούσας) καὶ δωμάτια. Ἐπὶ δὲ τῶν σοφάδων ὑπάρχουσι λεπτότατοι κίονες (μὲ λεπτὴν ὡς ἡ θριξὶ ὀσφύν), ἐπ' αὐτῶν δ' ἐπικαθίστανται κομποὶ θόλοι, ὥσει ἀνεστραμμέναι κυανόχρωαι κοτύλαι.

Οὐδὲν τέμενος βεζυρικὸν παρόμοιον μὲ τοῦτο εὐρίσκεται εἰς τὰς μουσουλμανικὰς χώρας, ἂν ἐξαίρεσωμεν ἴσως τὸ τέμενος τοῦ Ζάλ Πασᾶ ἐν Κων/πόλει εἰς τὸ Ἄμπου Ἐγιοῦπ Ἀνσαρή, καὶ τὸ δζαμίον τοῦ Ἰπραχίμ Πασᾶ Ταβασή, Βεζύρου τοῦ Σουλεϊμάν Χάν, κείμενον εἰς τὴν ἐσωτερικὴν πλευρὰν τῆς Πύλης τῆς Σηλυβρίας (Σηλύβρη-Καπουσοῦ) ἐν Κων/πόλει.

Ἀλλὰ καὶ πάλιν τὸ φωτεινὸν τοῦτο τέμενος εἶναι κατὰ πολὺ κομψότερον ἐκείνων, καὶ μὲ μεγαλητέραν τέχνην ἐκτισμένον.

Πέριξ τοῦ κεντρικοῦ μεγάλου θόλου αὐτοῦ ἔχει σειρὰν (ὁμοκέντρων) στρωμάτων διὰ τὰς ἀναπτομένας κανδήλας, τὸ ἀνώτερον δὲ πάτωμα, ὅπερ διὰ δικτυωτοῦ πεφραγμένον εἶναι ἐξειδιασμένον διὰ τοὺς μουεζζίνας, ὥς καὶ μέρη περιορισμένα διὰ κιγκλίδων, ἀποτελοῦσιν ὁμομάτια.

Ἡ γλῶσσα μένει ἄλλalos προκειμένου περὶ ἐγκωμίου τῶν φωτεινῶν παραθύρων, τὰ ὅποια κοσμοῦσι τὰς τέσσαρας πλευρὰς τοῦ ἁμβωνος καὶ τοῦ βωμοῦ. Αἱ καλαιοθητικαὶ ἐλαιοβαφαὶ καὶ τὰ κομψὰ σχέδια τούτων, οἱ χρυστάλλινοι ὕελοι, οἱ ἀδαμαντοειδεῖς λίθοι τῆς (περσικῆς κομποπόλεως) Νεδζέφ καὶ τὰ (συναφῆ) ἰόχροα κοσμήματα οὐ μόνον φῶς ἄπλετον παρέχουσιν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ τεμένους ἀλλὰ διαχέουσι καὶ εἰς τὰ πέριξ μέρη λάμψιν θαυμασίαν.

Πέριξ τούτου καὶ εἰς τὰς τέσσαρας πλευρὰς εἶναι κεχαραγμένα ἐδάφια Κορανίου καὶ λόγοι τιμῆς καὶ εὐλαβείας διὰ χειρῶν τοῦ Γιακούτ Μου' τεισιμη, Ἀππὰς Μερσᾶ, Σέϊχου Μπαγιαζίτ, Ἀππουλλάχ Κηρημη, Ἀχμέτ Καραχισαρή, Χασάν Τσελεπή καὶ Δεδέ-Μεχμέτ Τσελεπή.

Ἐκάστη τῶν ἐπιγραφῶν τούτων ἀποτελεῖ μοναδικὸν καὶ λίαν πολυτιμον ἀριστούργημα.

Τὸ δζαμίον ἔχει σύνθεσιν ἐξόχως σύμμετρον, ὥσει ποίησις καὶ μαγεία ἄφθαστος (νόμιμος).

Ὁ καλλιτέχνης τοῦ τεμένους παρέσχεν ἐν αὐτῷ εὐγλωττον ἀπόδειξιν τῆς θαυμαστῆς ἐπιδεξιότητος καὶ λεπτῆς τέχνης του. Ὁ κτίτωρ τοῦ δζαμίου εἶναι ὁ γηραιὸς ἀρχιτέκτων Σηνάν Ἰπνὶ Ἀππουλ-Μενάν.

Ἐπὶ τῆς νοτίου πύλης τοῦ τεμένους ὑπάρχει τὸ ἐξῆς χρονόγραμμα τοῦ :

«Ὁ Χατήφ Κουδση (ὁ ἐξ Ἱεροσολύμων) εἶπε τὸ χρονόγραμμά του : Τόπος λατρείας τοῦ Ὑψίστου καὶ εὐκτήριος οἶκος τῶν εὐσεβῶν.

Ἔτος 956 (Ἑγείρης)».

Εἶναι ἐπίσης θαυμάσιον καὶ τὸ τέμενος, ὅπερ κεῖται πλησίον τῆς γεφύρας τοῦ ποταμοῦ Ἐργκενέ (Ἐργύννη), ἀλλὰ πολὺς κόσμος δὲν τὸ ἐπισκέπτεται. Ἐχει ἓνα μεδρεσὲν καὶ ἓν πτωχοκομεῖον, ὅπερ ἕκαστον μῆνα καὶ ἕκαστον ἔτος, ἐκάστην πρωΐαν καὶ ἑσπέραν εἶναι πλούσιον ἅμα καὶ πενιχρόν, παρέχον εἰς νέους καὶ γέροντας ἐν πινάκιον ζωμοῦ καὶ ἐν τεμάχιον ἄρου, εἰς ἐκάστην δ' ἐστίαν ἀπὸ ἓν κερίον λίπους καὶ δι' ἕκαστον ἵππον ἀπὸ μίαν (μερίδα) τροφῆς (χόρτου ἢ κριθῆς). Δαψιλῆς εἶναι ἡ χάρις του. Οὐδεμία διάκρισις γίνεται ἐνταῦθα μουσουλμάνου καὶ μὴ, προκειμένου περὶ παροχῆς (τροφῆς).

Ἐκάστην δὲ νύκτα Παρασκευῆς παρέχεται ἐπίσης δαψιλῶς, (ἐκτὸς τῆς συνήθους τροφῆς) καὶ ἓνας δίσκος (σινὶ) μετὰ πινακίων πιλαφίου (ἐξ ὀρυζῆς) ζωμοῦ καὶ κρόκου (ζερεδέ).

Εἴθε ὁ Θεὸς νὰ καταστήσῃ τὴν λειτουργίαν τοῦ πτωχοτροφείου τούτου διαρκῆ καὶ ἀδιάλειπτον μέχρι περάτων τῶν αἰώνων.

Ἡ κομόπολις ἔχει προσέτι ἐπτὰ νηπιαγωγεῖα καὶ ἓν φωτεινὸν οἰκοδόμημα κομποῦ λουτροῦ.

Ἡ ἀγορὰ τῆς ἔχει τριακόσια περίπου καταστήματα. Ἄν καὶ δὲν ἔχει μπεζεστένιον, ἔχει πάμπολλα πολύτιμα ἐμπορεύματα. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀνθήσεως τῆς ῥόας συγκροτεῖται ἐνταῦθα ἐμποροπανήγυρις. Τὸ βυδοπάζαρον τοῦ Μπουργάζ εἶναι λίαν γνωστὸν εἰς τὸ Βυζάντιον καὶ τὴν Περσίαν. Ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμερονύκτια ἐξακολουθεῖ ἡ ἀγοροπωλησία καὶ μεγάλα κέρδη προσκομίζονται εἰς τὴν ἀγορὰν ταύτην, ἥτις ἐπὶ μὲν τῆς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Ἐργκενέ διήκει μέχρι τῆς γεφύρας τοῦ Σοκουλλοῦ Μεχμέτ Πασᾶ, ἀπὸ δὲ τῆς πλευρᾶς τῆς πόλεως ἀποτελεῖται ἀπὸ πλέον τῶν χιλίων μικρῶν καταστημάτων ἐκ λεπτῶν σανίδων, ὥς αἱ φθινοπωριναὶ καλύβαι. Ἐχει καὶ λιθόκτιστα καταστήματα διὰ τοὺς σεβαστοὺς μεγαλεμπόρους, ἀλλὰ τοιαῦτα εἶναι ὀλιγάριθμα.

Ἡ ἐπὶ τοῦ ἀρχικοῦ σημείου τῆς ἐμποραγοῦς ταύτης γνωστὴ γέφυρα μὲ ἐννέα ἀψίδας εἶναι ἔργον τοῦ γηραιοῦ ἀρχιτέκτονος Σηνάν, ἀποτελοῦσα μίαν ἐκ τῶν ἐβδομήκοντα μεγάλων γεφυρῶν, τὰς ὁποίας οὗτος ἔκτισεν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας. Τὸν σχετικὸν μὲ τὴν ἀγοραπωλησίαν φόρον συλλέγει (εἰσπράττει) ὁ μουτεβελῆς καὶ δαπανᾷ διὰ τὰς ἐπισκευὰς τῶν φθειρομένων μερῶν τῆς γεφύρας.

Τὸ κλίμα τῆς πόλεως εἶναι γλυκύ, αἱ ἄμπελοι δὲ καὶ οἱ κῆποι καλλιεργοῦνται καλῶς.

Περιζήτητα ἐπίσης εἶναι τὰ πρόβατα, οἱ ἄμνοι καὶ τὸ βούτυρον αὐτῆς.

Τὸ Καραβάνσεράϊον τοῦ (Λουλὲ-) Μπουργάζ.

Τοῦτο παριστᾷ μονώφορον εὐμέγεθες χάνιον, ὡς φρούριον ἐσωτερικόν, οἰκοδόμημα περιέχον ἑκατὸν πενήκοντα ἐστίας ἀπέναντι ἀλλήλων κειμένας μὲ χαρέμια, σταύλους διὰ καμήλους καὶ ἄλλα ζῶα, δυναμένους νὰ στεγάσουν πλέον τῶν τριῶν χιλιάδων ζώων.

Οἱ τελωνοφύλακες ἐκτελοῦσι καὶ καθήκοντα φυλάκων παρὰ τὴν θύραν τοῦ χάνιου.

Μετὰ τὸ δεῖπνον, κρούεται πρὸ τῆς θύρας ἡ μουσικὴ, μεθ' ἧς κλείεται ἡ θύρα. Οἱ φύλακες ἀνάπτουσι κανδήλια, δαπάναις τοῦ Ἐβζαφίου, κοιμῶνται πρὸ τῆς θύρας. Ἐὰν κατὰ τὸ μεσονύκτιον ἀφικνεῖται ἔξωθεν ὁδοιπόρος ἀνοίγουσι τὴν θύραν καὶ ἐπιτρέπουσι εἰς αὐτὸν τὴν εἴσοδον καὶ προσάγουσιν εἰς αὐτὸν καὶ τροφὴν ἐκ τῶν ἐνόντων.

Ἄλλ' (ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ) καὶ ἂν ἀκόμη χαλάσῃ ὁ κόσμος δὲν ἐπιτρέπουν τὴν ἐκ τοῦ χάνιου ἔξοδον οὐδενὸς τῶν ἐντὸς αὐτοῦ εὐρισκομένων, διότι τοιοῦτος εἶναι ὁ ὅρος τοῦ ἀφιερωτοῦ (διαθέτου).

Μόνον ἀφροῦ ἐγερθοῦν ὅλοι οἱ φιλοξενούμενοι, κρούσῃ ἡ μουσικὴ καὶ ἕκαστος ἐξ αὐτῶν λάβῃ γνῶσιν (τῆς ἀνεπάφου καὶ ἀσφαλούς διαφυλάξεως) τῆς (παρ' αὐτῷ) παρουσίας του, οἱ φύλακες, διαλαλοῦντες, ὡς κήρυκες, κράζουσι: «Ὡ μουσουλμάνοι! «Εἶναι σῶα καὶ ἀνελλιπῇ τὰ ὅλα σας; Ἡ παρουσία σας, ἡ ζωὴ (ψυχὴ) σας, ἡ καλλονὴ σας (ἡ ὁ καιρὸς σας) καὶ αἱ ἀναξυρίδες σας;» Οἱ φιλοξενούμενοι ἀπαντοῦν: «Ὅλα εἶναι σῶα καὶ ἀκέραια, ὁ Θεὸς εἴθε νὰ ἀναπαύῃ τὴν ψυχὴν τοῦ κτήτορος τοῦ καθιδρύματος».

Οἱ θυρωροὶ τότε, ἀνοίγουσι, κατὰ τὸ λυκαυγές, τὴν μεγάλην πύλιν αὐτοῦ, ἴστανται παρὰ τὴν θύραν καὶ προφέρουν τὰς ἑξῆς εὐχὰς καὶ συμβουλὰς:

«Νὰ μὴ προχωρῇτε εἰς τὰς ὁδοὺς ἀπρόσεκτοι, μὴ χάνετε στρῶμα,

σκέπασμα, μὴ δέχεσθε τὸν τυχόντα, ὡς συνοδοιπόρον σας, προχωρῇτε, καὶ ὁ Θεὸς νὰ τὰ φέρῃ δεξιὰ. Τότε ἕκαστος ἐκκινεῖ πρὸς μίαν διεύθυνσιν. Πρὸς δυσμὰς τοῦ χάνιου τούτου ὑπάρχει καὶ ἓν μέγα ἀνάκτορον διὰ τοὺς βεζύρας, ὑπουργούς, ἀριστοκράτας καὶ εὐγενεῖς, μὲ μεγάλην αἰθουσαν ὑποδοχῆς, ἑκατὸν πενήκοντα ἔτερα δωμάτια, λουτρόν, ὀψοφυλάκιον (κελλάριον), μαγειρεῖον, διὰ τὸ ἐγκώμιον τοῦ ὁποίου ἀδυνατεῖ νὰ ἐπαρκέσῃ ἡ γλῶσσα.

Ὅλον τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο, λιθόκτιστον ἐξ ὁλοκλήρου, ἀνῆκεν εἰς τὸν μαρτυρικῶς θανάτῳ τελευτήσαντα Σοκουλλοῦ Μεχμέτ Πασᾶν.

Ἐπὶ τῆς ἀψίδος τῆς σιδηρᾶς πύλης τοῦ μεγάλου τούτου ξενῶνος διὰ χειρὸς τοῦ Καραχισαρή εἶναι ἐγκεχαραγμένον ἐπὶ λευκῆς μαρμαρίνης πλακὸς τὸ ἑξῆς χρονόγραμμα ἐν ἡμιστιχίῳ:

«Οἱ ἐλθόντες εἰς τὸ καραβάνσεράϊον τοῦτο πάντες ἀπῆλθον» (ὑπαινιγμὸς εἰς τοὺς γεννωμένους καὶ ἀποθνήσκοντες ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ).

Ἐκ τῆς πόλεως (Λουλὲ - Μπουργάζ) ἐκκινήσαντες διὰ μέσου χωρίων πρὸς βορρᾶν διήλθοντες τὸν ποταμὸν Ἐργκενὲ ἐπὶ ἱππῶν. Ὁ ποταμὸς Ἐργκενὲ, πηγάζων, κατὰ πρῶτον ἀπὸ τὰ ὄρη τῆς Στρονδῆς ἐπὶ τῆς παραλίας τῆς Μαύρης θαλάσσης ῥέει ὑπὸ τὴν γέφυραν τοῦ χωρίου «Οὐζούν-Χαδῆλη» καὶ διέρχεται πλησίον τοῦ Μπουργάζ. Κατόπιν διέρχεται διὰ γεφύρας μὲ ἑκατὸν ἐβδομήκοντα τέσσαρας ἀψίδας, (τῆς καλουμένης «Ἐργκενὲ-κιοπρουσοῦ») πλησίον τῆς Ἀδριανουπόλεως.

Ἐντὸς τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας δὲν συνηγήσαμεν γέφυραν τοιούτου μήκους.

Ἐκεῖθεν ὁ ποταμὸς κατερχόμενος ἐκβάλλει εἰς τὴν Προποντίδα. Δὲν εἶναι μέγας ποταμὸς. Ἀλλὰ κατὰ τὴν πρώτην ἄνοιξιν, ὅτε πίπτουν τηρόμεναι αἱ χιόνες τῶν ὄρεων καὶ τῶν λόφων, πλημμυρεῖ καὶ μεταβάλλεται εἰς ὀρμητικὸν ἄτακτον ποταμόν.

Προχωρήσαντες ἐντεῦθεν ἐφθάσαμεν εἰς τὸ φρούριον «Ἐσκί-Πολός».

Τὸ φρούριον Ἐσκί-Πόλος. (Παλαιός;)

Ἰερεὺς τις, ὀνόματι Πόλος ἐκ τῶν συγγενῶν τοῦ βασιλέως τῆς Ἀδριανουπόλεως εἶχεν ἐνταῦθα μίαν μονήν. Διὰ τὸν λόγον τοῦτο ὁ βασιλεὺς ἔκτισεν ἐνταῦθα ἐν φρούριον καὶ τὸ ὠνομασεν Μπουργάζ Πολός (Πύργος Παλαιός;).

Ὅτε, μετέπειτα, ὁ Χουδαβεντικιὰρ Γαζῆς (Σουλτάνος Μουράτ ὁ Α') πολιορκήσας τὸ φρούριον τοῦτο, πρὸ τῆς πολιορκίας τῆς Ἀδριανουπόλεως, συνήτησε μεγάλας δυσχερείας κατὰ τὴν ἄλωσιν αὐτοῦ (καὶ διὰ τοῦτο) διέ-

ταξε, μετὰ τὴν ἄλωσιν, τὴν κατεδάφισιν τῶν τειχῶν αὐτοῦ εἰς τινα σημεῖα.

Ἄλλ' ἢ ἐπισκευὴ καὶ ἀποκατάστασις αὐτῶν εἶναι ἔργον εὐχερές.

Τὸ φρούριον τοῦτο, ἐκκλινές ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμᾶς, ἐκτισμένον ἐπὶ τῆς κλιτύος ὑψηλοῦ λόφου ἔχει μίαν θύραν ἐκ λίθου. Ἐπειδὴ ἡ τοποθεσία αὐτοῦ εἶναι πολὺ ὑψηλὴ καὶ ὑφίστανται δυσχερείας οἱ ἀναβαίνοντες εἰς αὐτό, οὐδεὶς μένει ἐντὸς αὐτοῦ.

Τὴν σήμερον διακόσμαι οἰκίαι ὑπὸ τὸ κάτω φρούριον ἀποτελοῦσι τὸ βουλγαρικὸν τοῦτο χωρίον, ὑπαγόμενον εἰς τὴν ὑποδιοίκησιν Μπουργάζ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς ἐπαρχίας Σαράντα-Ἐκκλησιῶν.

Ὡς ἔχον ἐδαφος πετρώδες τὸ χωρίον φημίζεται διὰ τὴν εὐχυμον καὶ εὐγευστον σταφυλὴν αὐτοῦ.

Ἐκκινήσαντες καὶ πάλιν πρὸς βορρᾶν ἐφθάσαμεν εἰς τὸ χωρίον: «Φακηλάρ».

Καὶ τοῦτο εἶναι βουλγαρικὸν χωρίον τῆς ἐπαρχίας Σαράντα Ἐκκλησιῶν, κείμενον ἐντὸς κοιλάδος καὶ ἔχον ἓν χάνιον καὶ τριακοσίας οἰκίας.

Ἐνταῦθα ἐφθάσεν ἐκ μέρους τῆς Α. Μ. τοῦ Σουλτάνου εἰς ἐκ τῶν ἀρχηγῶν τοῦ ἰδιαιτέρου σώματος τῆς φρουρᾶς τῶν ἀνακτόρων (Χασεκι Ἀγασῇ) μὲ αὐτόγραφον ἱερὸν (χάτιον) τοῦ Σουλτάνου πρὸς τὸν Μελέκ Ἀχμέτ Πασσᾶν (μὲ τὸ ἐξῆς περιεχόμενον:) «Αἰλὰ μου (Παιδαγωγὲ) Μελέκ! Ὁ τοποτηρητὴς τοῦ ἀρχηγοῦ Γιενιτσάρων Τσελεπῇ Ἀγᾶς ἀπέδρασεν εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα. Βεβαίως θὰ συλλάβῃς αὐτὸν καὶ ἀλυσόδετον θὰ στείλῃς εἰς τὴν Πύλιν τοῦ ὑψηλοῦ Κράτους μου.

Ὁ Πασᾶς ἐδώρησεν εἰς τὸν Χασεκι Ἀγᾶ, εἰς ἀνταμοιβήν (τῶν κόπων του) ἓν βαλάντιον (ἄσπρων).

Ἐκκινήσαντες καὶ πάλιν πρὸς βορρᾶν ἐφθάσαμεν εἰς τὸ φρούριον Καραμπουνάρ, χωρίον βουλγαρικὸν τῆς ἐπαρχίας Σαράντα Ἐκκλησιῶν μὲ διακοσίας οἰκίας, ἀλλὰ λίαν ἀκμαῖον τιμᾶριον (φέουδον).

Ὁ πεφωτισμένος Βεζύρης Σιγριαβὺς Πασᾶς ἔκτισεν ἐνταῦθα ἓν μέγα χάνιον καὶ οὕτω συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ εὐημερίαν τοῦ χωρίου.

Ὁ ποταμὸς Ἐργκενὲ ῥέει διὰ μέσου τοῦ χωρίου. Προχωρήσαντες ἐντεῦθεν πάλιν πρὸς βορρᾶν ἐφθάσαμεν εἰς τὸ χωρίον Σασαλάρ, ὅπερ ἔλαβε τὸ ὄνομα του ἀπὸ τὸν Σασά - Κοδζά, ὁ ὁποῖος, κατὰ διαταγὴν τοῦ Χουδαβεντικιάρ Γαζῇ μετόκησεν ἐνταῦθα.

Ἐχει διακοσίας οἰκίας. Ὁ ἐκ Βοσνίας Χασὰν ἀγᾶ κατοικήσας ἐνταῦθα καὶ οἰκοδομήσας τετράγωνον πύργον, διεφύλαξε τὸ χωρίον ἀπὸ τὰς ἐπιθέσεις τῶν ληστῶν, ὁ δὲ Τάταρος Σουλεϊμὰν ἀγᾶς, ἔκτισεν ἐπίσης ἓν χάνιον καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν εὐημερίαν τοῦ χωρίου.

Ἐπειδὴ εἰς τὰ περίξ ὄρη φύονται ἄνθη καὶ φυτὰ διαφόρων εἰδῶν, τὸ χωρίον παράγει πολὺ ἐκλεκτὸν καὶ λευκὸν μέλι, τὸ ὁποῖον, μάρτυς ὁ Θεός, δὲν διαφέρει ποσῶς κατὰ τὴν λευκότητα ἀπὸ τοῦ πάλλευκον πανίον (τουλπάνι). Τὸ μέλι τοῦτο δὲν προκαλεῖ θερμότητα (πυρετοῦ) εἰς τὸν ὀργανισμόν τοῦ γενομένου τοῦτο. Τοῦναντίον ὁ οὐρανίσκος τοῦ τρώγοντος ἀποκτᾷ εὐωδίαν ἐκ τοῦ ἐξαιρετικῶς τερπνοῦ ἀρώματος αὐτοῦ.

Ὁ Ἰμάμης τοῦ χωρίου τούτου Ἀλῇ Ἐφένδης τυγχάνει ἀνὴρ ἐκ τῶν μᾶλλον εὐσεβῶν τοῦ μουσουλμανικοῦ λαοῦ νηστεύων ἐπὶ 70 ἔτη.

Προχωρήσαντες πάλιν πρὸς βορρᾶν ἐφθάσαμεν εἰς τὸ φρούριον Ἀϊτὸς (Ἀετός).

Τὸ φρούριον Ἀετός.

Τὸ φρούριον τοῦτο ἐκτίσθη ὑπὸ τινος ἐκ τῶν Ἑλλήνων, φέροντος τὸ ὄνομα Ἀετός. Τῷ 814 (Ἐγείρης) ὁ βασιλόπαις Μουσᾶ Τσελεπῆς, υἱὸς τοῦ Γηληδηρήμ Χὰν ἐκυρίευσεν τοῦτο διὰ τοῦ Μεχμέτ Βέη. Εἶναι ἔδρα ὑποδιοικήσεως μὲ (βαθμὸν) ἑκατὸν πεντήκοντα (βαλαντίων) ἄσπρων, τοποτηρητοῦ διοικητοῦ, ἀρχηγοῦ Γιενιτσάρων καὶ ἀγορανόμου.

Τὸ φρούριον ἀποτελεῖ ἓν ὠραῖον τεῖχος, μὲ μίαν θύραν, πεντάγωνον, ἐκτισμένον ἐπὶ τῆς κορυφῆς ὑψηλοῦ λόφου ἐκ χώματος καὶ κατρίνου βραχώδους ἀργίλλου. Ἐντὸς αὐτοῦ ὅμως δὲν ὑπάρχουσιν οὔτε πέντε ἄνθρωποι. Τὸ προάστειόν του (vagos) κείμενον ἐπὶ τῆς ὄχθης ῥυακος περιλαμβάνει χιλίας κεραμοσκεπεῖς οἰκίας μετ' ἀμπέλων καὶ κήπων.

Οἱ κάτοικοί του, μουσουλμᾶνοι τε καὶ μὴ, ἀποτελοῦνται ἀπὸ ἀντιπροσώπων βουλγαρικῆς φυλῆς.

Ἐχει πέντε συνοικίας καὶ πέντε μικράμια. Ὁ διὰ μέσου τοῦ προαστείου διερχόμενος ῥυαξ Τσιγγιζ-Δερεσῇ ἔχει γέφυραν μὲ μίαν ἀψίδα, πλησίον δ' αὐτῆς ὑπάρχει ἓν κεραμοσκεπές, στερεὸν τέμενος μὲ ἓνα μινωρὲν καὶ μὲ μεγάλην ἐνορίαν, ἔξ ἡνίκα ἑκατὸν πεντήκοντα καταστήματα καὶ ἀλευρομύλους. Ὁ διοικητὴς αὐτοῦ εἶναι ὁ Πασᾶς τῆς Σιλιστρίας καὶ βοεβόδας.

Τὸ κλίμα ὅμως αὐτοῦ εἶναι πολὺ βαρὺ καὶ νοσηρόν. Ἐχει μίαν θερμοπηγὴν μὲ ὕδωρ ὑφάλμυρον. Εἰς φιλάνθρωπος περιστοιχίσας ταύτην ἔκτισεν ἐπ' αὐτῆς ἓν λίαν ὠφέλιμον καὶ μικρὸν λουτρόν, τὸ ὕδωρ τοῦ ὁποίου ἔχει θεραπευτικὴν δύναμιν.

Ἐπίσης περιζήτητος εἶναι καὶ ἡ σταφυλὴ τῶν ἀμπέλων τοῦ Ἀετοῦ. Προχωρήσαντες πάλιν πρὸς βορρᾶν καὶ ἀναβάντες εἰς τὸ ὄρος Τσεγκέ ἐθεασάμεθα πλεῖσθ' ὅσα ἔργα τοῦ τροφοδότου μας Θεοῦ καὶ ὑψικά-

φυφα δένδρα, τὰ ὅποια εἰς τὰς δασώδεις ὀρεοσειρὰς αὐτῆς ὑψώσαν τὰς κεφαλὰς αὐτῶν πρὸς τὸν οὐρανόν.

Διελθόντες δὲ τὸ τουρκο-βουλγαρικὸν χωρίον Κούρτ μαχαλλεσῇ (Λυκοχώρι) ἐφθάσαμεν εἰς τὸ φρούριον Τσεγκέ.

Τὸ φρούριον Τσεγκέ - Καλέ.

Κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῆς Ἱστορίας τῶν Γενουὰν (Γενουησίων) τὸ φρούριον τοῦτο ἔκτισεν ὁ Γιάντζο, υἱὸς τοῦ Μαδιάν, ὅστις τοποθετήσας ἐπὶ τούτῳ φρουράρχον ἐν τῷ φρουρίῳ τούτῳ, κειμένην ἐπὶ τῆς ὑψίστης κορυφῆς τῆς δασώδους ὀρεοσειρᾶς Τσεγκέ εἰσέπραττε δι' αὐτοῦ φόρον ἀπὸ τοὺς ἐκεῖθεν διαβαίνοντας ἐμπόρους καὶ ἐπέτρεπεν εἰς αὐτοὺς ἐλευθέραν διόδον.

Μετέπειτα κατὰ τὸ 814 (Ἑγείρης) κυριεύσας τοῦτο ὁ Μουσα Τσελεπῆς κατηδάρισε τὸ φρούριον. Εἰς πλεῖστα μέρη καὶ νῦν εἰσέτι φαίνονται οἱ πύργοι καὶ τὰ τείχη αὐτοῦ ἐντὸς τῆς ὁδοῦ μετὰ δεικνυστοικίας, χρησιμποιούμενα ὑπὸ τῶν κλεπτῶν καὶ ληστῶν ὡς ἐστία καὶ κρυφύγεια αὐτῶν.

Τὸ σπουδαιότερον ἐνταῦθα οἰκοδόμημα εἶναι τοῦτο: τὸ τεῖχος τοῦ φρουρίου τούτου, ὅπερ διῆκε πρὸς δυσμὰς μέχρι τῶν ὀρεοσειρῶν Καζάν, Σίπκα, Τουρβά, Κορουδάν, Γιελέ, συνελόντι εἰπεῖν μέχρι τῶν ὀρεοσειρῶν Ἀλαδζά-Χισάρ, ἀπεχουσῶν δέκα σταθμούς, μετὰ τῶν περὶ αὐτό, εἶχε δὲ κτισθῇ ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Δόμπρουτζας διὰ «σολκὰτ» ἦτοι διὰ τὴν μὴ διέρχεται ἐντεῦθεν ἡ Ταταρική φυλή.

Ποσάκις ἐξεπλάγημεν συναντήσαντες τοιαῦτα τείχη κατὰ τὴν διάβασιν ἡμῶν διὰ τῶν ὀρεοσειρῶν τούτων.

Πρὸς ἀνατολὰς τοῦ φρουρίου Τσεγκέ τὸ τεῖχος τοῦτο διῆκε μέχρι τῶν ἐντὸς τῶν δασωδῶν ὀρεοσειρῶν: Σουτζουλοῦ, Κοπάρ - Ἐρέν. Εἰς τὸν Εὐξείνιον δὲ Πόντον ἀπέναντι τοῦ φρουρίου τῆς Βάρνας ἐνοῦται τὸ τεῖχος τοῦτο μετὰ τοῦ τείχους, ὅπερ εἶναι ἐκτισμένον εἰς τὸ ἀκρωτήριο τοῦ Γαλατᾶ, δέκα μίλια ἐντὸς τῆς θαλάσσης.

Μετὰ πάροδον χρόνου πολλοῦ τὸ μὲν στερεὸν καὶ ὀχυρὸν οἰκοδόμημα τοῦ ἐντὸς τῆς θαλάσσης τείχους κατηδαφίσθη, τὰ δὲ θεμέλια αὐτοῦ φαίνονται εἰσέτι εἰς τὸν πυθμένα τῆς θαλάσσης.

Ὡς ἐκ τούτου δὲ καὶ οἱ θαλασσοπόροι τῆς Μαύρης Θαλάσσης ἀνοίγονται πρὸς τὸ πέλαγος διερχόμενοι ἐντεῦθεν (ἀπομακρυνόμενοι ἀπὸ τῆς ἀκτῆς) διὰ τὸν φόβον τοῦ ὑποβρυχίου ὀχυροῦ κρηπιδώματος.

Καὶ τοῦτο εἶναι ἐν ἀπὸ τὰ θαυμάσια ἀποτελέσματα τῆς ἰσχυρᾶς θελήσεως καὶ ἐπιμόνου ἐργασίας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους!

Θεασάμενοι τὰ φαινόμενα ταῦτα ἐπὶ τῆς δασώδους ὀρεοσειρᾶς τοῦ Τσεγκέ, κατέβημεν ἐκεῖθεν καὶ ἐφθάσαμεν εἰς τὸ χωρίον Τσεγκέ, ὅπερ εἶναι βουλγαρικὸν μετὰ τὸν ψαθοσκεπεῖς οἰκίαν.

Οἱ κάτοικοι αὐτοῦ εἶναι ἀνεξάρτητοι καὶ ἀσύδοτοι, ἐντεταλμένοι μόνον νὰ ἐκτελῶσι τυμπανοκρουσίας τοῦ μεθορίου φρουρίου (Δερμπένδ) ἐντὸς τῆς ὀρεοσειρᾶς καὶ νὰ ἀσχολῶνται μετὰ τὴν προφύλαξιν καὶ τὴν ἄμυναν τοῦ τόπου.

Ὁ ἐκ τῆς πόλεως Πραβατῇ καταγόμενος Χατζῆ Ἀχμέτ ἐκ θρησκευτικῆς πρὸς τὸν Θεὸν εὐλαβείας κινούμενος ἔκτισεν ἓνα μέγαν ξενῶνα εἰς τὸ χωρίον τοῦτο.

Διελθόντες ἐντεῦθεν μετὰ πορείαν δύο ὥρων ἐφθάσαμεν εἰς τὴν κοινόπολιν Γενί - Κιόι (Νεοχώρι), ἥτις, κειμένη ἐν τῷ μέσῳ ἐκτεταμένων καὶ εὐφωρωτάτων χωρίων παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ Καμτῆ (μάστιξ) ἔχει ἐξακοσίας ἐν μέρει κεραμοσκεπεῖς καὶ ἐν μέρει σχοινοσκεπεῖς οἰκίας μετὰ Τούρκους καὶ Βουλάρους κατοίκους.

Ἔχει ἐν δζαμίον μετὰ μιναρὲν, κεραμοσκεπὲς, ἐν χάνιον, εἴκοσι κατὰ στήματα, ἀπαξ δὲ τῆς ἐβδομάδος συνέρχεται ἐνταῦθα μεγάλη ἐμποραγορά.

Ὅτε εὐρισκόμεθα ἐνταῦθα, ἐκ Κων/πόλεως ἐφθάσε ταχυδρομὸς, ὅστις ἔφερε Σουλτανικὸν διάταγμα πρὸς τὸν Μελέκ Ἀχμέτ Πασᾶν τοιοῦτου περιεχομένου: «Ἀναμφιβόλως μετάβηθι πρὸς προφύλαξιν τοῦ φρουρίου: Ὁζοῦ (Ὁξάκωφ)».

Ἐλάβομεν, συγχρόνως, καὶ τὴν πληροφορίαν, ὅτι εἰς τὸν Τσελεπῆν, τοποτηρητὴν ἀρχηγοῦ τοῦ τάγματος τῶν Γενιτσάρων ἐδόθη ἐπίσης αὐτοκρατορικὴ δωρεὰ μιᾶς νομαρχίας.

Ὅτε δ' οὗτος μετέβαινεν (ἐσπευμένως) ἐπὶ ἵππων, ἐλαυνόντων ἀπὸ ὀντήρος εἰς τὸν τόπον τοῦ διορισμοῦ του, ἀπέδρασεν.

Ὁ δὲ Δεφερδάρ-Ζαδὲ Μεχμέτ Πασᾶς, μεταβαίνων εἰς τὴν Μώρα (Πελοπόννησον), ὅπου εἶχε διορισθῇ ἐπίσης νομαρχίας, εἶχε λάβει (κρυφίαν) διαταγὴν νὰ ἐνεργήσῃ τὸν φόνον τοῦ τοποτηρτοῦ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Γενιτσάρων, συνέλαβεν αὐτόν, καταφθάσας αὐτὸν πλησίον τῆς πόλεως Γκιουμουλδζίνας εἰς τὴν Ρούμελην καὶ τὸν ἐπέβαλλεν εἰς μαρτυρικὸν θάνατον διὰ χειρὸς τοῦ Ἀχμέτ Τσελεπῆ - Οὐστά-Ζαδὲ ἐξ Ἀνατολῶν-Χισάρ, καὶ τὸ μὲν πτώμα αὐτοῦ ἔθαψε εἰς τὸ νεκροταφεῖον τῆς Γκιουμουλδζίνας, τὴν δὲ κεφαλὴν αὐτοῦ ἔστειλεν εἰς τὴν Πόλιν τοῦ ὑψηλοῦ Κράτους.

Ταῦτα μαθὼν ὁ Αὐθέντης μας Μελέκ Ἀχμέτ Πασᾶς ἔκλαυσεν ἐπὶ πολὺν καιρόν.

Ἐκκινήσαντες ἐκ τοῦ Γενί-Κιόι καὶ πορευθέντες πάλιν διὰ μέσου

τοῦ Τσεγκελιστάν (ὄρεοσειρᾶς Τσεγκέ;) διήλθομεν τὸν ποταμὸν Καμτσῆ ἐπὶ μεγάλης ξυλίνης γεφύρας. Ὁ ποταμὸς οὗτος πηγάζων ἐκ τῶν ὀρέων Καζάν καὶ εὐρυνόμενος κατὰ τὸν ὅρυν αὐτοῦ διὰ τῶν ὄρεοσειρῶν τῆς Σίπκας καὶ τῶν ὀρέων τοῦ Κῆρ-ὀβᾶ (χέρσος ὑπόλευκος πεδιάς), ὅπισθεν τοῦ Κηζανλῆκ (τόπος ἐνόπλων παλληκαριῶν) διέρχεται διὰ τοῦ τόπου τούτου καὶ φθάνει εἰς τὸ Κιοπρουλοῦ. Ἐκτὸς τῆς μεγάλης ξυλίνης γεφύρας οὐδὲν ἕτερον μέρος (ἀκινδύνου) διόδου ἐπιτρέπων ὁ ποταμὸς οὗτος ἐκβάλλει εἰς τὴν (Μαύρην) Θάλασσαν μεταξὺ τοῦ φρουρίου τῆς Βάρνης καὶ τοῦ (ὡς ἄνω μνημονευθέντος) Γαλατᾶ-Μπουρνού, ἔχει δὲ ὕδωρ πολὺ γλυκύ.

Κατὰ τὸν χειμῶνα τὰ πλοῖα τῆς Μαύρης Θαλάσσης διαχειμάζουσιν ἐν αὐτῷ.

Διελθόντες τὸν ποταμὸν τοῦτον παρὰ τὰ Γενι-Κιόϊ καὶ πολλὰ πλούσια καὶ ἀκμάζοντα χωρία, ἐφθάσαμεν εἰς τὸ φρούριον Πραβατῆ (Προβάτια).

.....

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΑΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΑΝ